

KŘESŤANSKÉ SPOLEČENSKÉ CHOVÁNÍ

Pavel Kábrt

GRANO SALIS NETWORK
2004

www.granosalis.cz

Každý řád nebo pravidlo je jen určitou tváří zákona. Ten je užitečný pro pozemský život - věčný život z něj automaticky neplyne. Neplyne tedy ani ze slušného společenského chování, zdravé životosprávy, dodržování hygieny či pravidelného čtení Bible. A přece víme jak užitečné tyto věci jsou, pokud v nich nechybí Kristus. Pro mnohé, zvláště mladé lidi, bude asi velkým překvapením, co všechno patří k pravidlům docela normálního slušného chování – dobrého vychování. Je cenné tyto věci znát, abychom svým odpuzujícím jednáním neztížili druhým cestu k Bohu.

1. Prosíme, děkujeme a omlouváme se

Studený pot hanby mě polévá, když slyším svého přítele v obchodě u pultu mluvit s paní prodavačkou: „Dejte mi tohle a tady to, jo ještě si vezmu támhleto a ukažte mi, jak se s tím zachází. Tohle si vezmu, tamto ne, a zabalit. To je všechno, spočítejte mi to.“ Pak vítězoslavně kouká, chvíli čeká, až mu prodavačka vrátí do posledního haléře a vypadne. Proč bych ho neměl informovat, jak mnohem hezčí by bylo říci: Prosil bych toto a tamto, a byla byste tak hodná a mohla mi to zabalit? Děkuji, přeji hezký den, nashledanou...“

Slovíčko „prosím“ se používá také tam, kde druhému člověku něco podáváme, nebo ukazujeme cestu a pod. „Prosím, zde je váš kabát.“ „Prosím, jděte touto cestou.“ „Ne, prosím, to nemohu udělat, to by se šéfovi nelíbilo.“ A „zde jsou, prosím, vaše klíče“. Také při přeslechnutí raději používáme „prosím?“ než obvyklé „coó?“. Být příjemným, poděkovat, poprosit, trochu se k tomu usmát a chovat se ohleduplně a mile nikomu neublíží. A můžeme se tak chovat i v té nejnepříjemnější samoobsluze, kde jsme právě vystáli dlouhou frontu a nic nedostali. Máme stále mnoho důvodů k radosti a vděčnosti Bohu i lidem! Díky, že máme na čem stát, čím se dívat a čím nabírat do košíčku, i když nebylo co nabrat. Díky, že vůbec jsme, existujeme, díky, že existují naši přátelé a drazí lidé. Díky, že jsme v samoobsluze nezmokli nebo tam nevybuchla bomba. Stále tolik důvodů k radosti a velmi milému chování – alespoň slušnému chování.

Mimochodem – všímáte si někdy, jak jsou lidé (a nejen po ránu) zachmuřeni? Jednou jsme s mým nevěřícím kamarádem jeli někam Prahou a při cestě ulicemi jsme se dívali po dívkách – ne jak jsou sexy, ale počítali jsme, která se mile tváří. Asi z dvaceti mladých děvčat se trochu příjemně tvářila jen jedna nebo dvě, všechna ostatní mladá děvčata se všelijak mračila, i když bylo pěkné slunečné odpoledne, i když byla mladá a pěkně oblečená. A to se týká velmi mnoha lidí dnes, ne jen děvčat. Lidé nejsou vděční, neumí se radovat z drobných věcí – pokud se dá nazvat drobností to, že vyjde slunce, že jsme na světě, máme co jíst, případně patříme Bohu. Pokud nás zrovna nebolí zub nebo žaludek, pokud se právě netrápíme nad utrpením někoho jiného či nad hříchy světa, máme mnoho důvodů od rána do večera se radovat!

A když už se něco nepovede, někomu neradi ublížíme, omlouváme se. Omlouváme se i tam, kde do nás někdo strčil. Omlouváme se i za své přátele, když udělají něco, co je nemilé, nebo jsou nevychovaní. „Promiňte, že jsem do vás strčil“, můžeme říci, i když není vlastně jasné, kdo strčil do koho. Můžeme se omluvit i za druhé, když svojí neomaleností či nevychovaností někomu ublížili, ale omluvit se buď neumí, nebo jsou už prostě pryč. Slovíčka prosím, děkuji a omlouvám se jsou také ve svazku klíčů k lidskému srdci. Nejsou předepsány žádným zákonem, ale určitě rozumem i citem. Tedy zákonem lásky. A k tomu patří milý úsměv a příjemný, laskavý pohled. Od mračení jsou tu mraky, ne my lidé.

2. Zdravíme a loučíme se

Stále platí za jistou slušnost, dříve zcela běžnou, pozdravit v každé **menší veřejné** místnosti, kam vstupujeme (obchody, čekárny, kanceláře, úřady a pod.). Vůbec nám ústa neupadnou, když pozdravíme pokladní u kasy, poté, co na nás přišla řada, stejně jako na poště u okénka či v bance apod. Zdraví první ten, kdo přichází, i když je to žena, starší člověk nebo ředitel. Stejně tak při loučení. Když se však dva lidé kdekoli setkají (nikdo nepřišel první), má pozdravit nejprve mladší staršího, muž ženu či podřízený nadřízeného, ale když se k tomu někdo nemá, proč to neudělat za něj?

Také je stále ještě považováno za správné zdravit i cizí lidi na chodbě v obytném domě, ať už jsem místní, nebo jdu za někým na návštěvu apod. Třeba potkám na schodech partu kluků (měli by mne pozdravit první, protože jsou mladší), ti ale o mne zcela evidentně nejeví žádný zájem (někdy zaplať Bůh). Řeknu tedy pěkně nahlas: „Dobrý den (pánové...!)“. Dívají se překvapeně. Tak tohle jim doma neukazovali. Všechno jim koupili, všechno umožnili, ale zdravit neučili. Asi si rodiče řekli (pokud sami o zdravení vůbec vědí), že ze zdravení žádný zisk nekyne, tak proč to učit své děti. Důležitější je umět karate, ne? Zdravení nepatří k tržnímu hospodářství – ale každý, kdo byl někdy v nějaké „západně“ vedené firmě, dobře ví, že patří. Zavolejte si do Eurotelu, vy zdravit nemusíte, ale vás pozdraví. Můžete být protivní jak noc, ale setkáte se vždy s příjemným tónem a nakonec vám řeknou: děkujeme za zavolání, pěkný den. Že by pokrytectví? Ale ne, obyčejná slušnost, kterou se tam ovšem musí zaměstnanci naučit a která je tvrdě (pod hrozbou propuštění) vyžadována. Žádné pokrytectví. Prostě koho

slušnosti nenačili doma nebo tam, kde vyrůstal, musí se jí naučit dodatečně, to je dnešní realita. Člověk, který se neumí chovat, jakoby hrozně „páchnul“ – tak se to dá přirovnat. A jeho „zápach“ – tj. ten divný, nepříjemný pocit z jeho chování, zůstává ještě nějakou dobu po jeho odchodu. Asi to všichni známe.

Vstupujeme-li do velkých pracovních místností (např. dílen či kanceláří), kde chceme třeba mluvit s někým konkrétním (např. známým), nebo jdeme kvůli nějaké jiné záležitosti, musíme **pěkně nahlas pozdravit všechny přítomné a po všech se rozhlédnout**. V malé místnosti, kde pracují třeba jen dva tři lidé, se při pozdravu také podíváme každému do očí. Ve větších místnostech může být hluk, mnozí dělají svou práci, ale nemylně se: **jsou na toto své prostředí zvyklí** a dobře si povšimnou, že ten „ňouma ani nepozdravil.“

Lépe dvakrát a pěkně nahlas. **Kuňkání pro sebe není pozdrav**. Ovšem jistě: jsou místa, kde by hlučné pozdravení nebylo na místě (např. nahrávací studio, čekárna obřadní síně krematoria či tam, kde jsou právě lidé soustředěni na něco, co by nemělo být rušeno příliš hlučným zdravením apod.). Jinak zdravíme v čekárně u doktora a jinak v hale, kde běží dva soustruhy a bruska – zde je nutné pozdrav doslova „zařvat“. Někdy je nutné pozdravit (jak na přivítanou tak rozloučenou) jen pokynutím ruky a rozhlédnutím se po přítomných – např. když jsme přišli pozdě či dříve odcházíme z nějakého jednání, kdy nechceme rušit. Ale odejít, ani nepozdravit, ani se nerozhlédnout po přítomných a nepokynout jim, je nevychovanost. Lze ovšem už předem se všemi domluvit: „omlouvám se dopředu, budu muset dříve odejít, tak už vás pak nebudu rušit a zmizím“. Takto se můžeme dopředu – že se už nerozloučíme – omluvit i jedinci. Slovo má velkou moc a je třeba ho užívat. Mnoho z toho, co tu píš, vyžaduje prostě jen určitou porci moudrosti, přemýšlení „dopředu“, apod. Tedy nebyť „trouba“, který nemyslí, jen tupě zírá. A když už myslí, tak jen na sebe, svoje výhody, co z toho bude mít, aby už měl klid, aby už byl pryč, atd.

K těm odchodům ještě podrobněji. Již jsem naznačil, že když odcházíme, **loučíme se**. Nemizíme „jako pára“. Loučení může znamenat podle situace: 1. Někdy jen **zanechání vzkazu** na papírku na stole, když odcházíme a nikdo z těch, koho se náš pobyt týká, není přítomen, 2. Jen **tiché** naznačení pozdravu ústy a pokynutí hlavou či rukou zamáváním všem přítomným - to je tam, kde by hlasité slovo rušilo, 3. **Hlasité** pozdravení hromadně všech a rozhlédnutí se po každém zvlášť, 4. **S každým zvlášť** si podat ruku a říci pár slov na rozloučenou, přitom nezapomeneme poděkovat za pohoštění či další laskavosti, kterých se nám dostalo, případně pozdravovat další lidi spojené s tím, s kým se loučíme, a které známe (rodinné příslušníky, přátele, známé atd.). Ovšemže nesmíme při loučení zapomenout nejen na poděkování (a to se týká i toho „loučení se“ na papírku), ale také na vyrovnání dluhů, zaplacení služeb (telefonáty, faxy, e-mail, internet, delší pobyt, elektřina, plyn apod.). Někdy jsme třeba i přišli něco zaplatit, vyrovnat apod., jsme pozváni dál, zůstaneme chvíli na návštěvě a na konci zapomeneme důvod, proč jsme přišli a odejdeme. Na tyto trapasy pozor. Ještě popíšu několik zásad k loučení se.

Všeobecně je důležité rozloučit se hlavně se všemi, se kterými jsme se **na začátku osobně vítali**. Pozor: mnozí, se kterými jsme se přivítali, už jsou třeba jinde. Ale při svém odchodu se **musím zeptat**, kde je najdu a dovolit se (jsme-li v cizím prostředí) se s nimi rozloučit. Ne tak, že se sami hrneme do dalších nám neznámých místností, a hledáme třeba paní Vocáskovou a dobýváme se za ní na WC, abychom se rozloučili, ale že se zeptáme přítomných: „Nevíte, prosím, kde je paní Vocásková, rád bych se s ní rozloučil.“ Jestliže se dozvíme, že je např. „vedle v místnosti“, musíme se nejprve dovolit tam jít (nejsme-li místní), samozřejmě s následujícím zaklepáním. Nebo vzkážeme pozdrav.

Totéž platí v cizím větším bytě. Ale rozloučit se s každým, s kým jsem se při příchodu viděl nebo přivítal, je nutné a slušné – pokud ovšem dotyčný sám neodešel bez pozdravu. Je někdy bolestné, když se nerozloučíme s někým jen proto, že je momentálně někde jinde. To je to nepříjemné: „A kde je vlastně Zdeněk? Ale on už odešel před půl hodinou...“ Může to dost mrzet, i když se to stalo neúmýšlně a ve shonu událostí. **Nedejme si shonem událostí vzít místo pro slušnost a laskavost!** Když potřebujeme nutně odejít předčasně, je nutné rozloučit se s omluvou. Stejně tak je hezké, pokud se chceme rozloučit s někým rychle a neočekávaně, říci: „Dovolte mi, abych se rozloučil“, nebo „Promiňte, musím se již rozloučit (musím už odejít)“. Můžeme-li, vysvětlíme důvod, nechceme-li vysvětlovat, řekneme: „Mám něco naléhavého, omlouvám se, musím už jít, na shledanou.“ Mnohdy už přece jen nejde rozloučit se s každým, s kým jsem se viděl. Pak poprosíme někoho druhého: „Mohli byste laskavě vyřídit pozdrav panu Vokurkovi, já už musím jít, děkuji, na shledanou“. Pokud se přece jen zapomeneme rozloučit, což se stát v dnešní uspěchané době může, napravujeme to vše telefonem – a nejsme-li daleko, tak návratem a omluvou.

Také by mělo být samozřejmé – ale není, že když odcházíme a vstaneme od stolu, židli po sobě vrátíme na místo, tj. zašoupneme ke stolu, např. i v restauraci. Pokud jsme třeba na návštěvě seděli na pohovce, urovnáme po sobě potah nebo polštáře, pokud jsme v daném místě spali, uklidíme, usteleme postel, případně dáme lůžkoviny vyvětrat tak, jak nám hostitel řekne nebo je v daném místě zvykem. Samozřejmě řádně uklidíme vše, co jsme rozkramařili, případně nabídneme vyluxování, atd. Mytí po sobě vany, umyvadla, úklid v koupelně, to by mělo být běžnou praxí. Jistě při své návštěvě nabízíme pomoc v kuchyni, mytí nádobí a pod., i když správný hostitel to odmítne (záleží samozřejmě na typu ubytování, jeho délce apod.).

Také mnoho lidí neví, že když jdou na „velkou“ na WC a mísa zůstane i po spláchnutí umazaná (mužům se to může stát i při „malé“), tak je k tomu vedle mísy určená štětka, kterou vyčistíme vše, co zůstalo na stěnách WC mísy přilepeno. Nebo papírem otřeme pomocena místa a znovu spláchneme. To samozřejmě platí úplně beze zbytku pro všechny navštívené toalety, ať je to u přátel, v kanceláři, hotelu nebo na dálnici. Rodiče by měli záchod zkontrolovat po svých dětech – nejen záchod, ale všechny místnosti, kam směly děti. Dítě se většinou nepochlubí tím, že ve vedlejší místnosti rozbilo vázu, nadrobilo nebo upatlalo stěnu. Musí se tam jít rodiče podívat a prohlédnout vše, kam děti mohly vejít, včetně WC.

Mělo by také být samozřejmé, když někde bydlíme s více lidmi (třeba o dovolených, na školení apod.), že ráno, když poprvé po spánku uvidíme další lidi, říkáme každému „dobré jitro“, před spaním „dobrou noc“. Před jídlem „dobrou chuť“, před odchodem „nashledanou“ a při příchodu „dobrý den“ (večer). Někdy je při společném bydlení, kdy se alespoň s některými lidmi známe (třeba jen u jednoho stolu), slušné říkat, kam jdeme a kdy se vrátíme, pokud plánujeme něco ne každodenního. To aby nás lidé nehledali a nestrachovali se (např. na horách apod.) a nedělali třeba zbytečné poplachy. Prostě tehdy, když víme, že nás budou jako obvykle čekat (např. v jídelně) a my nepřijdeme. To vše patří ke slušnosti a určité ohleduplnosti lidí, kteří spolu nějakou dobu bydlí, a třeba se ne moc znají.

3. Představujeme se, titulujeme, díváme se do očí, klepeme

Není slušné říkat někomu při rozhovoru „helejte se“ místo oslovení ho jménem nebo titulem. Není tedy slušné ani mluvit stylem „podívejte se, pojdte sem, co jste říkal“ – i když by tam bylo slovíčko prosím. Správné je: pane Novák, prosím, podívejte se, paní Houbová, prosím vás, pojdte sem“ apod. I u některých dětí jsem viděl, že jim rodiče tolerují, když se o tatínkovi nebo mamince (nebo jiné osobě) vyjadřují: „von mi řekl“, a „vona povídala“ namísto slušného „tatínek mi řekl, maminka povídala“, ale i „pan učitel povídal“. Proto se také představujeme, abychom mohli při rozhovoru používat jméno toho, s kým hovoříme. To platí samozřejmě i při telefonování, ale o tom bude ještě řeč. V případě titulů užíváme titul nebo název úředního (služebního) postavení. „Pane inženýre, mohu se vás zeptat...“, nebo pane předsedo, pane faráři, pane tajemníku a pod. Na západ od nás si na vysokoškolské tituly moc nepotrpí, v USA se často lidé oslovují jen křestními jmény, ale u nás je to jinak. U nás by to, co jsou zvyklí třeba v Americe, působilo drze a nevychovaně.

Při představování platí zhruba toto: „Dosud neznámého člověka představuje ten, kdo jej zná. Někdy, když jde o výše postavenou osobu (příp. staršího člověka či ženu), se musíme dovolit: „mohu se představit?“, „dovolte mi, abych vás představil“. Představuje se nejprve muž ženě, mladší staršímu a níže postavená osoba více známé či výše postavené. Také se představuje nově přichozí tomu, kdo je v daném místě prostě „místní“. Kupříkladu přivádím své dva kamarády k sobě do zaměstnání, nemohu tedy říci: „Kluci, toto je inženýr Janda.“ Ale správně: „Dobrý den, pane inženýre, mohu vám představit své dva přátele?“ Vyčkáme krátce na odpověď (třeba někoho z nich už pan inženýr zná) a pak řekneme: „Toto je Franta a toto Láďa a toto je inženýr Janda.“

Snažíme si zapamatovat vyslovená jména a když zapomeneme, raději se omluvíme a znovu poprosíme o osvěžení paměti, než jméno vůbec nepoužívat (u titulu je to snadné). Tedy: „Promiňte, ale zase jsem zapomněl vaše jméno, můžete mi znovu osvěžit paměť?“ (můžeme třeba vysvětlit, proč – „víte, nechci být nezdvořilý“). Jistě, pokorní lidé nevyžadují používání vysokoškolských titulů, i když je mají, což je správné – ale nemůžeme k tomu nikoho nutit. Existují inteligentní pokorní lidé, u kterých ani nevíte, že titul mají. Ti chtějí být osloveni jen svým jménem. Často u takových lidí nenajdete titul ani u jména na jejich bytové vizitce. Používají jej jen tam, kde je to opravdu na místě: v profesním styku, v zaměstnání apod. Ale znovu opakují: kdo si na titul potrpí i v soukromé sféře, přejme mu jej! A respektujeme to – i ve svém srdci. S tituly je tomu stejně tak jako s pokorou, slušností a jinými podobnými věcmi. Sami tituly neužívejme, kde to není vyžadováno, pokorní a slušní budme, ale nemůžeme k tomu nikoho nutit – snad jen děti.

Vykáme každému, kdo vypadá starší, kdo je dospělý či plnoletý, pokud není domluveno nebo zvykem jinak. Prostě udržujeme určitý odstup a nedáváme najevo převahu (postavení, vzdělání, stáří apod.) tím, že jednostranně tykáme. Tykání navrhuje starší mladšímu, žena muži a výše postavený podřízenému – to samé platí při podávání ruky. Vykání a tykání má velký smysl a patří k bohatostem češtiny, oproti jiným jazykům. Netřeba urychleně navrhovat tykání. To, že tykáme Bohu není žádný dostačující argument pro tykání také všem lidem. Ne všichni lidé jsou tak přátelští, jako Bůh. To musíme respektovat, stejně jako respektujeme policii nebo svoje nadřízené. Pokud nám někdo tykání navrhne, můžeme ho přijmout s vděkem, ale také s určitým ostychem. A když se někdo dovolí nám tykat, neznamená to hned, že můžeme automaticky tykat i my jemu. Tedy na otázku starší dámy „mohu vám říkat Pavle“ nemohu odpovědět: „To víš, že jo, Květuško.“ Ale opatrně řekneme: „Samozřejmě, bude mi ctí..., ovšem vy jste pro mne stále paní Novotná, ale mě říkejte klidně Pavle, to je jisté“... a čekáme na reakci.

Nedomluvené tykání dospělým cizím lidem působí drze a nadřazeně, i když někteří lidé to mají ve zvyku (např. někteří úředníci, mistři a mocní bezmocným). Nezapomínejme, že tykáním se skutečně nijak člověku nepřibližujeme, ale tím, že se vcítíme do jeho situace. A co dělat, když někdo arogantně tyká nám? **Nic!** Pokorně

to přijmeme – pokud sám obsah jeho mluvení či jednání vůči nám nevyžaduje, abychom se bránili či „zatlačili“ dotyčného do patřičných míst. Prostě samo tykání nás nemusí nutně urážet, není-li urážlivý i obsah toho, co nám kdo sděluje. Potom snad **v krajiním případě** může přijít ono ironické: „...a my si tykáme?“

Při podávání ruky: nejprve se podíváme na ruce, abychom si je neminuli, a jakmile dojde ke stisku, podíváme se do očí tomu, komu ruku tiskneme. Ihned. Stisk má být dostatečně silný, jistě ale úměrný – jinak stiskneme ruku přistavnímu dělníkovi, jinak tento dělník křehké ženě. Ale asi známe všichni dokonce i muže, kteří podávají místo ruky „rybí ploutev“. To je nepříjemné, když si někdo nechá ruku stisknout, sám ale naši ruku nestiskne. Ještě jednou: je hrozné a nespolečenské podávat ruku a koukat se při stisku ruky kamkoli jinam než do očí. To platí i při přípitku, podíváme se do očí hned poté, co sklenice o sebe ťukly, nebo když je to bez ťukání, po pozdvižení číší – každému zvlášť se podíváme do očí, tak jako když zdravíme skupinu lidí. Obecně však platí, že se díváme do očí vždy, když s někým hovoříme, někoho zdravíme, na něco se ptáme, přejeme „dobrou chuť“ apod. Pohled do očí nemusí nikoho hypnotizovat, ale nemá být také jen nepřírozeně krátký s okamžitým „uhnutím“ očí. I to je nezdvorné. Při proslovu k více lidem se má správný řečník dívat z jednoho na druhého. Jakoby chvíli mluvil vždy k jedné osobě, pak zas ke druhé, a tak postupně ke všem. To je ovšem umění! Řečnictví je umění, zde už se nedá až tolik hovořit o slušnosti či neslušnosti.

Při podávání ruky nabízí ruku (první k podání napřahuje) opět nejdříve žena muži, starší mladšímu a osoba výše postavená níže postavené – to ale neplatí při vcházení do úřadu či k nadřízenému a pod. Bylo by komické, kdyby někdo při vstupu třeba k řediteli do jeho pracovny první napřáhl ruku a nabídl ji panu řediteli ke stisku, byť by to byla žena či starší člověk. Služební postavení (nebo jen to, že jsem tu místní) dominuje nad pohlavím i stářím. Je to tedy opačně než s pozdravem: když někde vstupujeme, první zdravíme, ale na stisk ruky čekáme – ať už jsme žena nebo starší člověk, u mládeže ani nemluvíme.

Na úřadech se většinou ruka nepodává, i když je nám to milé, když nám ji úředník k podání nabídne. Samozřejmě, že někdy je správné počkat, kdo ruku k podání nabídne, např. v situaci, kdy se starší žena setká s výše postaveným mužem. Nabídnutí ruky je zde jisté gesto, při kterém ten, kdo jej první udělá, dává najevo – ať už právě správně či nesprávně - svoji určitou nadřazenost či „nóblesu“. Když by se např. nějaký všeobecně známý, výše postavený muž, setkal třeba na recepci s nějakou méně známou dámou, asi bude výrazem pokory a galantnosti tohoto muže počkat, až ona podá ruku jemu – i když by to z hlediska svého postavení mohl udělat právě on – jako výraz „svého úřadu“. Záleží na situaci - když by tato žena přišla k němu do úřadu, určitě bude jen na něm, aby jí svoji ruku nabídl první. To by zde však platilo i tehdy, kdyby byl jen obyčejným úředníkem. Zde to nebude nafoukanost, ale správný postup.

Napřážením ruky ke stisku však není vždy jen výrazem nadřazenosti, ale také milého pozvání k rozhovoru, uvedení ke stolu či do skupiny přátel, nabídnutí pomoci. Je to krátký obřad, který ač beze slov, hodně toho říká. Vždyť nabídnutím stiskem ruky také nabízíme přátelství, stvrzujeme dohodu o tykání, nabízíme usmíření nebo se k něčemu nepohnutelnému zavazujeme. Víme také, co to znamená, když na napřáženou ruku druhá osoba svoji ruku nechá podél těla či v kapse! Proto jsem zde věnoval tomuto aktu trochu víc pozornosti.

Ještě poznámka. Podávání ruky a představování se (o kterém už byla řeč) je často navzájem spojený obřad. Někdy hovor začal bez představování se a bez podání ruky, ale je milé a společenské hovor přerušit a říci: „Promiňte, ještě jsem se ani nepředstavil, já jsem Jirka Domanský.“ Pak chvíli vyčkám na reakci a mohu opatrně i nabídnout ruku ke stisku. Křesťané, když se při programu představují, přidávají ještě krátké svědectví o své víře. Je to pěkný a užitečný zvyk, ale nemůžeme k tomu nikoho nutit. Mezi námi je též mnoho plachých lidí, málo duchapřítomných – nehněvejme se na ně. Ty nevychované poučme, s mírností.

Mělo by patřit k samozřejmosti (ale nepatří), že při vcházení do neznámých místností, cizích bytů a všude tam, kde by mohl někdo pobývat, nejprve zaklepeme nebo zazvoníme, a to i tehdy, když jsme si jisti, že uvnitř nikdo není. Může se však stát, že se mýlíme a o nemilá překvapení není pak nouze. Sousedé třeba odjeli na Filipíny a jdeme jim zalít květiny. Je rozumné před odemčením bytu zazvonit a chvíli vyčkat. Nejen, že se mohli nečekaně vrátit, ale v bytě může být nějaký jejich známý či příbuzný, který také vlastní klíče. A příbuzný či známý má v bytě svého příbuzného či známého větší práva, než třeba soused zalévající jim květiny. Ten jejich blízký se v bytě může svléknout, vykoupat, chovat jako doma, podle zvyklostí a dohody mezi nimi. O nemilé a trapné situace pak není nouze. Ne jeho, ale naší vinou.

Jsou ovšem lidé, kteří vám vlezou až do koupelny, přestože je různými signály a zvuky upozorňujete, že se právě sprchujete. Před takovými pomáhá jen pevný zámek. Na druhé straně je ovšem nevychovanost, když se někdo nezamkne v koupelně či na záchodě přesto, že tam může někdo neúmyslně vejít. Takové situace také jistě známe. Pokud jde o zvonění a ťukání, i zde je řada výjimek. Pečovatelky, které mají klíč, asi nebudou zvonit na nemohoucího člověka, aby mu oznámili, že vstupují a nesou oběd. Nejprve zaklepat a pak teprve vejít ovšem mohou, není-li domluveno jinak. Asi také nebudeme zvonit, když z bytu vychází silný zápach plynu. To by pak bylo tzv. „poslední zvonění“.

4. Jak telefonujeme, platíme, revanšujeme se a mnoho dalšího – třeba i o počítačích a autech

Telefonujeme-li na ústřednu, nemusíme se představovat. Není však žádné velké zdržení říci: „Dobrý den, prosil bych linku 245.“ Telefonujeme-li však na pracoviště s více lidmi nebo kamkoliv jinam, nejprve se představujeme. „Dobrý den, tady Rosecký, mohu prosím, mluvit s manželkou?“ Představujeme se jménem tedy vždy, když voláme konkrétní osobě nebo do menší ústředny, kde nás znají, nebo přímo na pracoviště. Zvedne-li telefon někdo jiný, než s kým chceme hovořit, zdvořile (s prosbou) žádáme o sehnání toho dotyčného. Můžeme též požádat o vyřízení vzkazu, ale vždy s vědomím, že tím ne příliš obtěžujeme. Tak to můžeme také říci: „Prosím vás, neobtěžovalo by vás moc, kdybych pro pana Vaňáska nechal vzkaz? – Jestli není daleko, můžete ho zavolat? – Ne, děkuji, nemusíte ho shánět, není to tak důležité. Mohu tedy zavolat později, nebude vám to vadit?“ a podobně. Nevoláme tedy stylem: „Haló, kdo tam, chci Vaňáska“, nebo „dejte mi Frantu!“ Je také dobré před telefonováním rozmyslet si, co vlastně chci.

Mnoho lidí něco shání a zavolá někam třeba podle Žlutých stránek a neuvědomí si, že ten první člověk, který zvedne telefon v daném místě, nemusí být zrovna ten pravý, kdo ví, proč „na boileru, který jsem včera u vás koupil, bliká to žluté světýlko“....Paní v obchodním oddělení to asi neví, takže nejprve řeknu: „Tady Mareš, dobrý den, prosil bych nějakého technika, který by mi poradil ohledně boileru“, než spustit půlhodinové líčení závady někomu, kdo jen spojuje telefony do různých oddělení. Tedy před telefonováním si rozmyslet, kam volám, co chci a kdo všechno to asi může napoprvé zvednout, tedy co řeknu na začátku – kromě představení se – které je skoro standardní.

Používat vlastní jméno do telefonu je slušné, stejně tak oslovovat jménem (příp. titulem, názvem služebního postavení, atd.) toho, s kým hovoříme. Také když nám telefon doma nebo na pracovišti zazvoní, říkáme: „Tady Novák“. Výjimku mohou tvořit lidé, kteří z nějakých závažných důvodů svoje jméno prozradit nechtějí, což je samozřejmě každého právo. Např. osamělé ženy a pod. by se mohly bát, zcela oprávněně, že po vyslovení svého jména do telefonu neznámému člověku se automaticky vystavují možnosti, že si tento člověk zjistí i jejich adresu. Proto se někteří lidé, i z jiných důvodů, hlásí po zazvonění telefonu slovy: „Prosím“, nebo „Haló“, nebo „Ano, prosím, slyším“ a pod. Mnoho lidí to však dělá čistě z nevychovanosti.

Jsou i zaměstnání, kde se vůbec zaměstnanci svým jménem představovat nesmí – nebo naopak zas musí. To je interní nařízení toho kterého místa. To se také občas mění – na informacích některých institucí se nejdříve operátorky představovaly jménem, později jen číslem, nyní už zase jménem. Ve většině běžných zaměstnání, kde je někdo zvlášť určen brát telefony (sekretářka, telefonista, informace aj.) je běžné a správné říci nejprve 1. jméno firmy, 2. pozdrav, 3. vlastní jméno, 4. nabídka pomoci. Tedy přibližně: „Škoda Plzeň, dobrý den, (tady nebo u telefonu) Nováková, jak vám mohu pomoci?“ Mnohde je to však určeno interními předpisy a postup může být jiný. V zásadě však platí, že když беру telefon jako pracovník nějaké firmy, tak oznámit jméno této firmy je na prvním místě, pak jméno svoje. A někde mezi to vkládáme pozdrav a nabídku.

Už jsem psal, že je dobré rozmyslet si předem, komu chceme volat, do jakých míst vlastně telefonujeme a co budeme říkat, když telefon zvedne někdo jiný než s kým chceme mluvit. Když dojde k omylu, omluvíme se. Pokud soustavně dochází k chybnému spojení, omluvíme se a poprosíme o chvilkové vyvěšení jejich telefonu. Voláme-li do větší rodiny nebo na větší pracoviště, musíme být vnitřně připraveni a pohotovi. Například bychom rádi mluvili se svým kamarádem Frantou, ale telefon zvedne jeho maminka. Není pak moc milé koktat něco jako „Haló, kdo tam, chci Frantu, to není Franta že?“ Správně by mělo být: „Dobrý den, tady Zdeněk Halbich, mohl bych mluvit s Frantou? ... Já jsem spolužák ... jsem jeho spolupracovník, ... já vám volám ohledně toho inzerátu... „ atd. Někdy je dobré krátce vysvětlit, kdo volá, když volá třeba muž do soukromí někoho cizího a vezme to jeho manželka, nebo žena volá nějakému méně známému muži a vezme to jeho žena. Jestliže nezaslechneme jméno toho, kdo telefon zvedl (třeba právě on se nepředstavuje nebo huhňá), není nic neslušného zeptat se jej na jméno. Např. řekneme: „Promiňte, ale neslyšel jsem vaše jméno, já volám svého kolegu (kolegyni) z práce, pana Ševčíka?“

Oznámení jména však nemůžeme vynucovat, stejně jako nemůžeme vynucovat oznámení adresy nebo telefonního čísla. Někdy, podle druhu hovoru a míry příjemnosti toho, s kým mluvíme, říkáme důrazněji: „A s kým to vlastně mluvím, prosím?“ To je ovšem v situaci, kdy nám někdo zavolá (nebo my voláme někam, kde jsou od toho nám pomoci) a dotyčný s námi vede delší nepříjemné řeči. Pak mohu zcela slušně, bez zvýšeného hlasu, říci: „Mohu vědět, prosím, s kým vlastně hovořím?“ – když se ani nepředstavil a je nepříjemný, ačkoliv k tomu nemá z naší strany žádný důvod a ještě nás ani neoslovuje jménem, ale „hej, vy tam“.

Ke slušnosti v telefonování také patří, že když zazvoní telefon v místnosti, kde jsme na návštěvě (kancelář, byt, soukromý pokoj), odcházíme ven, a necháme dotyčného vyřídit si hovor v soukromí. (Pokud tam tedy není řada dalších cizích lidí, kteří zůstávají). To samozřejmě neplatí pro místa, kde je zřejmé, že tam telefony drnčí jeden za druhým. Při prvním můžeme naznačit snahu odejít, ale asi to nebude náš hostitel vyžadovat desetkrát do hodiny.

Soukromí však druhému člověku nabízíme obecně i při jiných situacích, např. když s ním chce někdo náhle hovořit, když přijdou nečekaně rodinní příslušníci, když přijdou bližší přátelé než jsme my, když se našemu známému (známé) udělá nevolno nebo mu prostě není dobře a přívítal by klid, při kojení, nutném intimním ošetření dalšího člena rodiny – vždy nabízíme buď odchod z místnosti, případně vůbec z návštěvy.

Odcházíme také, když přijde lékař vyšetřit člena domácnosti – necháme lékaře s tímto člověkem samotného, to se dost často týká dokonce i vlastních členů rodiny, pokud lékař sám nechce jinak! Ve všech těchto a podobných situacích bychom měli mít cit pro umožnění druhému člověku soukromí. Tím, že mizíme – můžeme na pozdrav kývnout rukou a tradá pryč. Je velmi neslušné a nepříjemné, když jsme na návštěvě, kam jsme sice třeba byli i pozváni, ale tvrdě zůstáváme na místě „jako pecka“ i poté, co neočekávaně přijde k našemu hostiteli jeho rodinný příslušník, nebo blízký známý, jeho šéf, kolega apod. Jistě záleží na situaci, jako vždy a všude, ale alespoň nabídnout odchod je nutné.

Také není slušné, když někde na někoho čekáme, třeba i v jeho bytě s dalšími lidmi, se po příchodu toho dotyčného hned na něj „vrhnout“. Když někdo přijde z práce, je třeba mu dopřát klidu se převléci, umýt, trochu si oddychnout a ne hned „to jsem rád, že jdeš, já bych potřeboval...“, co říkáš tomuhle, ...víš o tom, že.... Když čekáme před obchodem, až prodavačka otevře, tak také není vhodné hned po odemknutí dveří vletět do krámu jak splašený – jistě, asi to jinak nejde, je-li za mnou fronta lidí. Ale někdy člověk čeká sám, tak prostě chvíli počkám, nebo se zeptám, zda už mohu dál. Totéž platí u přepážky, která byla zavřená, nebo poté, co si úřednice musela odskočit nebo něco jiného udělat. Prostě a krátce se nevrháme na někoho, kdo právě přišel, ať už na to máme sebevětší právo. Já zde nepíši o tom, na co máme právo, ale co je slušnost.

Ovšem může to být také opačně: jsme to právě my, kdo je v roli úředníka, hostitele, domácího člověka u kterého je zrovna nějaký známý na návštěvě a přijde nečekaně další host, nebo náš rodinný příslušník, jiný známý, šéf, kolega apod. a tváří se, že chce s námi hovořit - soukromě. Co pak? Slovo má velkou sílu – slovo je přece LOGOS. Je prostě naší povinností, podle druhu situace, se jedné straně omluvit! Někoho z jedné strany (našeho hosta nebo nenadálého příchozího) požádat buď o chvíli strpení, pokud věc není na dlouho, nebo se řádně omluvit a domluvit jiný termín schůzky. Toto není lehká situace, ale dobré slovo a vlídnost mnoho zmůže. Je sice pravda, že kdo přišel na návštěvu první, měl by mít přednost, zvláště byla-li návštěva předem domluvena. Toto bychom měli při rozhodování zohlednit.

Na druhé straně není nemožné, že zdvořile požádáme v nějaké nelehké situaci o odchod i toho, kdo byl řádně pozván, i když byla schůzka domluvena. Jistě zde hraje roli řada věcí, např. jak z velké dálky někdo přijel, jak vážná věc se debatuje, v jakém prostředí (něco jiného je na pracovišti, něco jiného je doma) apod. Délku návštěvy také omezujeme podle stáří a zdravotního stavu navštíveného (doma i v nemocnici), dlouhé návštěvy jsou únavné. Pokud jsme to právě my, kdo někam vtrhnul bez ohlášení na návštěvu a vidíme, že je zde již někdo jiný nebo je navštívený zaneprázdněn, tak samozřejmě „zabzdíme“ a odcházíme, třeba s vysvětlením, že přijdeme jindy. Je na hostiteli, aby nás případně zadržel, nebo nechal odejít, třeba s rychlou dohodou nějaké schůzky či jen se slovy „zavoláme si“, „děkuji za pochopení“ apod.

Mobilní telefony a počítače

Mnoho lidí si na „mobily“ ještě nezvyklo a považují každé telefonování z mobilního telefonu za určité obtěžování okolí či vytahování se. To snad časem přejde, tak jako dnes už nepovažujeme za vytahování se nošení hodinek a dívání se na ně. Je jisté, že řada majitelů mobilního telefonu (ale i pevného) ještě považuje své telefonování za něco jako herecký výkon hodný obdivu. V hledišti jsou pak všichni kolem, kteří musí být z jejich telefonování „paf“. Pokud však pomíneme oba excesy (nenávisť k mobilům a telefonní divadelníky), pak doporučuji:

1.

Když někomu zavolám na **jeho mobil** (třeba z pevné linky či mobilu), musím počítat, právě proto, že jde o přenosný telefon, že dotyčný není zrovna v místě či situaci, kde a kdy je vhodné telefonovat. (právě stojí na štaflích, visí na laně ze střechy, má obě ruce plné, je ve ztichlé čekárně, spěchá apod.) Nebo se mu hovor prostě zrovna nehodí (to platí ovšem i při volání na pevnou linku). Proto, když někomu volám **zvláště** na mobil, první co řeknu, je: „Dobrý den (ahoj), **mohu mluvit?** - nebo mám zavolat později, tady Kábrt.“ Pak teprve spustím další litanie. Vlastně dřív než se představím, zjišťuji, zda dotyčnému nezavonil mobil ve velmi překerní situaci. Mohu se ovšem také představit, a říci: „Ahoj, Pavel, můžu mluvit?“ ...“Ty jedeš autem, vid', nemám zavolat později?“ A tak nějak podobně. Pak teprve „spustit“.

2.

Číslo mobilního telefonu nikomu nevnučuji. Určitě znáte spoustu opatrných lidí, kteří si raději číslo mobilního telefonu od vás ani nevezmou, protože „je to drahé“. Osobně to nechápu, proč bych pro velmi naléhavý případ nemohl mít poznamenáno něčí číslo mobilního telefonu, ale budiž. Lidé jsou vrtkaví. Můj kamarád poté, co jsem mu nabídl telefonní číslo mého mobilu, si ho nevzal, že je to drahé. Asi za dva měsíce si sám mobil pořídil a dnes, na rozdíl ode mne, protelofonuje mobilem tisíce. Časy se mění a lidé s nimi. Pokud se mění k dobrému, Bohu díky!

3.

Jsou místa, kde telefonování z mobilu je opravdu nepříjemné a protivné. Kromě míst, kde je to zakázáno (letadla, čerpací stanice, atd.) jsou místa, kde volat či nevypnout mobil je arogance (právě ztichlé hlediště divadla či kina, schůze, přednáška, kázání apod.), a pak jsou místa a situace, kdy je nejlepší dovolit se, zda moje telefonování nebude vadit: malé obchody, úřady, přepážky, servisy – ale i soukromý byt, kde jsem právě na návštěvě. Také chvíle, kdy někoho doprovázím, s někým hovořím, někomu se věnuji, i když je to venku či v soukromí a nikoho třetího by to nerušilo. Je to samozřejmě otázka citu, vkusu, slušnosti. Zazvoní-li mi mobil (je otázka, jestli jsem ho vůbec v dané situaci neměl vypnout nebo se alespoň dovolit nechat ho zapnutý – výjimku, i když ne v letadle, můžeme udělat u vibračního zvonění), tak požádám přítomné(ho): mohu to zvednout? To je třeba na menších úřadech, kdy jsem právě u přepážky, atd., ale i v soukromí s někým.

Pokud jen vidíme nevoli, mobil (který právě vyzvání) vypneme místo přijetí hovoru. „Bližnější“ – bližší je přece ten, kdo je právě vedle nás na rozdíl od toho, kdo zrovna volá. Tak, jako se u svých dobrých známých dovolujeme, zda si smíme zavolat z jejich pevného telefonu, protože oni to platí (zaplacení však stejně nabídneme), tak bychom se měli dovolit, jestli si můžeme zavolat ze svého mobilu, protože to ruší. Jdeme-li telefonovat do vedlejší místnosti, dovolujeme se, stejně jako se dovolujeme jít na WC.

Při důležitém osobním rozhovoru (face to face), kdy jedné straně o něco vážného jde, mobil vypneme nebo se omluvíme: „Mohu nechat, prosím, zapnutý mobil, čekám totiž důležitý hovor?“ **Je to však otázka**, který z těch dvou hovorů je nám důležitější (zda ten, který se právě chystáme vést, nebo ten, který čekáme na mobilu) – může to také dotyčného mrzet, že je nám „nějaký hovor na mobilu“ důležitější než on – když jsme se přece na ten důležitý rozhovor domluvili. Je to otázka priorit a dané situace, takže jednoznačnou radu dát nelze, jen určitý rámec zásad slušnosti a citu. Mnohdy jde jednoduše o lásku k bližnímu - všimněte si, prosím, jak už jsem zmínil, bližní je asi spíše ten, kdo je právě na blízku, kdo je fyzicky vedle mne než ten, kdo zrovna volá „z dále“. Často jde o překonání obyčejného sobectví, zvědavosti (kdo mě to asi volá?), touhy po zisku (aby neutekl obchod) a podobně. S trochou ironie připomínám zvláště mužům, že mezi bližní se počítá i manželka! Ovšem i ostatní rodinní příslušníci (tchyně, rodiče, manžel apod.). A ti, kteří jsou fyzicky nablízku.

A na závěr telefonování ještě něco ke vzkazům. Samozřejmě, že za vyřízení telefonického vzkazu je člověk vděčný. Ale já moc vděčný nejsem, když slyším od přátel: „Někdo tě volal, ale nevím kdo.“ Tak toto nepovažuji za žádný dobrý vzkaz. Dobrý vzkaz zní: „Volal tě nějaký pan Krejčí, tady máš napsané jeho jméno a telefon. Nemusíš mu volat, říkal, že ještě zavolá.“ To je dobrý vzkaz. Je to podobné jako s návštěvou. „Někdo tě tu hledal.“ Zeptám se: „A jak se jmenoval?“ „Tak to nevím, nepředstavil se, takový menší pán s knírkem, vlastně nevím, možná byl velký bez kníru.“ **Tak takové vzkazy ne!** Je třeba víc než jsme zvyklí myslet na bližního.

Když mého přítele někdo navštíví nebo mu někdo volá, musím svého přítele potěšit jasným a srozumitelným vzkazem. A proto do telefonu řeknu: „Ne, Láďa zde není, ale rád mu vyřídím váš vzkaz. Mohu se zeptat, kdo volá, a kam vás může Láďa zavolat, až se vrátí?“ Samozřejmě, že druhá strana nemusí mít o nic z této nabídky zájem. Pak ani jméno ani telefonní číslo nevynucuji – **ale musím se o to pokusit, z lásky k Láďovi**. Stejně tak, když někdo přijde na návštěvu, a hledaný zde není, řeknu: „Prosím, co mám říci Láďovi, kdo ho hledal? Můžu si napsat vaše jméno nebo nějaké spojení na vás?“ Láška více přemýšlí a není troubovitá. Vzkazy typu „hledal tě tu někdo, měl dvě nohy a hlavu“ jsou k ničemu a mají své oprávnění jen tehdy, když dotyčný odmítl vydat o sobě jakoukoliv další identifikaci. Kromě základních srozumitelných informací o osobě, která někoho hledá, mohu také této návštěvě nabídnout posezení u čaje či kávy, možnost vyčkání na hledaného (je-li v dohledu jeho příchod) a pod. Prostě se k ní chovat pěkně. **Ne typem:** „Co chcete, ne, ten tu není, to nevím, kdy přijde, nashledanou.“

Pokud jde o telefonování, ještě poznámku. Jistě znáte lidi, kteří vám zavolají proto, že nemají co dělat, a – pardon – „vykecávají se“ třeba hodinu(y). Je třeba rozlišovat osamělé lidi, kteří opravdu nikoho nemají, a často slušně, pod jistou konkrétní záminkou, nám zavolají a chtějí si popovídat. A lidi, kteří jsou jednoduše bezohlední a je jim jedno, jestli zavolají (nebo přijdou na návštěvu) zrovna ve chvíli, kdy nevíme, „kde nám hlava stojí“. Pro „dlouhé“ telefonisty mám doma gumu, to je prostě široká pohodlná guma, která stále leží na stole přede mnou, tou si připoutám sluchátko k hlavě, mohu pohodlně slyšet i mluvit, a při tom rukama ještě dělat nějakou jinou práci, třeba psát na počítači.

O mnoho tvrdší vůči neustále obtěžujícím lidem (ne vždy se na mobilu zobrazí číslo volajícího) je říci, když se znovu ozvou: „haló, kdo tam, haló, haló, je tam někdo?“ a položit, případně vyvést (mobil vypnout). Není to lež, ovšem není to ani hezké – a v lež to nakonec stejně patrně vyústí. **Mám dojem, že jsem to ještě nikdy neudělal (spíš si myslím, že to někdo udělal mně, nemýlím-li se), je to jen rada pro nouzi nejvyšší.** Asi ne moc Boží rada. Kristus by tak skoro jistě nejednal. Byl veskrze čistý, pravdivý a hlavně přímý. A při častém opakování by se toto jednání stejně dříve či později provalilo. A co by tedy udělal Kristus? Zhola nic, protože k čemu by mu byl mobil – ten přece potřebujeme jen my, kteří vlastním životem nepřitahujeme lidi natolik, aby oblehli náš dům a prosili o radu či dotek. Kristus, ale ani jeho věrní učedníci, nepotřebovali dávat na sebe kontakt všude kolem. Lidé si je našli i bez Zlatých stránek a mobilů, tak jako si najdou i dnes toho, po kom opravdu touží (lékaře,

uzdravovatele, životního partnera, guru). Takový vyhledávaný člověk má dost práce i bez mobilu, spíše se musí před lidmi ukrývat.

Počítač

Nechápu, jak jsem bez něj mohl kdysi vůbec žít řadu let. Nechápu, co jsem tehdy dělal ty hodiny, které dnes u něj trávím. Už vím! Svědčil jsem lidem o Kristu, mluvil s nimi, pomáhal jim a víc je navštěvoval. Dnes jsem už jen spíše „virtuální misionář“. ...Počítač má vedle mnoha výhod také řadu nevýhod. Ta, o které se chci zmínit, možná občas zatrápí některé z nás. Totiž to, že jeho obrazovka svítí do celé místnosti jak televize, a soukromý dopis, který zrovna píšu, si mohou přečíst skoro všichni jsoucí v určité blízkosti.

Takže zde jsem u jádra věci. Ovšem že vždy existují lidé, kteří vejdou do místnosti ve chvíli, kdy nejste u počítače, ale píšete komusi soukromý dopis na normálním papíře tužkou. Pozdraví vás, jdou k vám, kouknou do vašeho dopisu – zažil jsem to několikrát! – a pak docela bez obalu řeknou: „Tak ty píšeš paní Vopičkové?“ a začnou číst, komentují každou větu, a občas řeknou „promiň, že to čtu“ a čekají, až tužka napíše další řádky. Tak tohle asi ne, že? Tady je to tak nějak jasné, že jde o bezohlednost. Ale jak to udělat se svítící obrazovkou počítače? Rychle ji zhasnout? Nebo kliknout na něco jiného? Nebo mít šetřič obrazovky zapnut na vteřinové intervaly – ano, to je také cesta, ale pro uživatele počítače velmi nepříjemná. Je třeba si uvědomit, že příchozí člověk do jisté míry nemůže za to, že monitor počítače je tak dobře vidět, lépe než dopis pod naší rukou.

Opravdu jsem se ještě nesetkal s člověkem tak ohleduplným, který by vstoupil do místnosti a dřív, než by si to vydal rázně k něčímu stolu s počítačem, řekl: „můžu blíž – nemáš tam něco důvěrného“? Tak toto jsem ještě nezažil a sám jsem se tak ještě nikdy nechoval, i když do obrazovky cizího počítače „nevejřám“, pokud k tomu nejsem vyzván. Žel znám mnoho lidí, kteří do obrazovky vašeho počítače nejen zírají, ale očima ji přímo rentgenují a skenují všechno, co tam je.

Když už nás i někdo pozve blíž ke svému stolu, kde má na počítači právě rozpracovanou práci (to nemusí být jen soukromý dopis, to může být úřední důvěrná věc, informace, které nejsou určeny všem, různé databáze třeba v účtárně atd.), tak bychom si měli stoupnout či sednout tak, abychom sice mohli hledět do očí dotyčného, ale byli co nejvíce zády k jeho monitoru. Abychom neměli možnost do monitoru ani pohlédnout. Samozřejmě, nemluvíme o situacích, kdy jsme sice přišli náhle, ale přesto už na první pohled z dálky vidíme, že náš známý(á) dělá práci, o které víme, že ji můžeme vidět, hraje třeba hru a pod. (I když já jsem před lety zastihl jednoho pana vedoucího při počítačové hře, a nebylo to příjemné ani mně, ani jemu) To je spíš otázka rychlého rozpoznání, nebo zeptání se, apod. Jenže, zeptejte se kamaráda: můžu blíž, nemáš tam něco důvěrného? A odpověď: počkej chvíli u dveří, já si to zavžu. **Trochu divné, že?**

Určitou soudnost musí mít také ten, kdo nějaké důvěrné informace právě zpracovává. Buď se prostě zamknout, nebo tu práci dělat v patřičném místě, nebo patřičném čase, atd. Je docela nepříjemné - i když se holt nedá nic dělat - vidět někoho známého, jak po mém vstupu rychle překlikává obrazovku. Nepříjemné pro oba. Vinu na těchto trapasech může mít ten, kdo na počítači pracuje v místě a době, kdy chodí lidé. Nebo také jen tím, že si neuspořádal pracovnu tak, aby monitor nebyl proti dveřím. **I to je jedno z velmi dobrých řešení celého problému!** Také existují podobná zařízení, jako jsou známé chrániče před monitorem (UV filtry), které chrání nejen proti záření či odlesku, ale také znemožňují rozeznat text či obraz na monitoru z jiného úhlu než kolmého. Při pohledu z boku je obraz na monitoru rozmazán, např. u tzv. Eye-Saver Contour Security. Jsou drahé, ale já dostal jeden vyřazený za stovku.

Pokud nás někdo pustí do svého počítače, je to totéž, jako když nás pustí do svého bytu. Nebudeme v jeho bytě otvírat zásuvky a prohrabávat jeho písemnosti. Tak ani na počítači, kde nejsme domácí, neotvíráme cizí složky, nečteme v nich uložené dokumenty a neprohledáváme, co se dá. Uděláme to, k čemu jsme se dovolili počítač užívat, a konec. Také neměníme nastavení, které ovlivní řadu dalších aplikací. Nic takového - stejně jako v bytě svých známých nepřestavíme nábytek, z koupelny jim neuděláme kuchyň ani neměníme nastavenou teplotu na mrazáku – když nám tam dovolili na čas pobýt. Cizí počítač je cizí svět, velký svět, ve kterém se pohybujeme jako hosté, ne jako vetřelci. Jako se dá krást v bytě, dá se krást v počítači. Jako můžeme vynést informace z bytu či kanceláře, můžeme je vynést z počítače. Také nezapomínejme, že internet je velmi často placená služba – takže jeho používání na cizím počítači nabízíme zaplatit. Tedy včetně odesílání svého e-mailu, apod. O tom placení však ještě něco víc.

Služby, revanšování se, využívání a zneužívání ochoty druhých, půjčky, diška, úplatky a podobně.

Všechny služby, které nám někdo nabídl, usilujeme vyrovnat – zaplatit nebo se nějak revanšovat. Revanšování není revanšismus, ale slušnost. Zásada pro křesťany zní: Odmítám, když se mi někdo chce za moji ochotu revanšovat, ale za pomoc a ochotu mně projevenou se revanšuji nebo alespoň snažím. Předem se dovolujeme, zda můžeme telefonovat z cizího telefonu. Zvláště se dovolujeme telefonovat mimo město a samozřejmě každý hovor chceme zaplatit. Jistotu ověřuje praxe – tedy myslet si, že placení či revanšování se nebude přijato, je na místě jen tehdy, když jsme se o to již několikrát pokusili, zcela marně.

Nedoporučuji využívat byt sousedů jako telefonní budku. I když se tváří mile, může je vaše časté telefonování dost obtěžovat a trpí to jen pro zachování dobrých vztahů. Někteří lidé neznají míru a myslí si, že když o něco slušně požádají (to se netýká jen telefonování), zaplatí (velmi přesně!) částku, která musela být ve spojení s touto službou vydána – hovorné, benzín apod., a pak poděkují, mohou tuto službu od svých bližních využívat denně podle libosti. Tak to ne! Od dopravování břemen a osob jsou zde autodopravci a taxikáři, ne hodný soused či přítel vlastníci auto.

Od spravování vodovodních kohoutků jsou instalatéři, od elektřiny elektrikáři a od hlídání dětí baby-sitting service, ne hodná maminka od vedle. Ale využívat něčí dobrotu jen proto, že například do budky to mám dál než vedle k sousedům nebo shánět elektrikáře je únavnější než požádat znovu hodného kamaráda, je bezohlednost. Když něco chci, musím na to mít. A když na to nemám, tak to nechci, nebo chtít prostě nemohu. Dnes už začínají fungovat dobré služby i pro případy náhlých poruch a všelijakých nočních katastrof – využívejme jich! Křesťan by se měl raději sám uskromnit a štedře dopřávat druhému. Při placení se mu netřese ruka, nebojí se, že se předá. Dává první a lepší porci jídla tomu druhému, i když sám má hlad. Nepůjčuje si peníze, ale rád druhým půjčuje a nečeká na splacení, ani ho nevymáhá. „Dávejte dobrou míru, vrchovatou, natlačenou a natřesenou,“ praví náš Pán. Dávám-li ovšem tuto míru rád a často sám sobě, těžko mi už vrchovatá zbyde na druhé, že?

Nejlépe je nic si nepůjčovat a nežít v dlužích. Pokud si něco půjčíme (peníze, materiál, náradí a pod.), co nejdříve a v dobrém stavu to vracíme. Jeden bratr mi nedávno řekl: „Nedlužím ti něco? Já si to nikdy nepamatuji, co komu dlužím“ a tvářil se, že žije ve svobodě Kristova ducha. Dlužil mi stovku. Řekl jsem: „Nedlužíš“ a myslel jsem si, že už mi to Kristus stejně dávno splatil. Ale nejednáš dobře, když si půjčuješ od lidí a navíc ještě si to nezapíšeš. Zapomínej, co jsi komu půjčil, ale ne to, co ty jsi si vypůjčil! Necht' neví levice, co činí pravice – to není politické heslo, ale rada, že máme dávat a nezapisovat si to, a naproti tomu si máme pečlivě dobře pamatovat, co kdo dal nám.

Starý zákon nás poučuje: Když si někdo něco vypůjčí a ta věc se poškodí, musí ji nahradit. Pokud mu však někdo dá něco do úschovy a dovolí mu to používat (a protislužbou je třeba i hlídání či udržování této věci) a něco se z toho poškodí, nahrazovat není nutné. Ovšem je třeba citlivě zvážit dle situace, co asi by bylo správné. Zásada tedy je: Raději se předat, raději držet škodu, než poškodit druhého. Pamatuji, jak jsem před mnoha lety půjčil někomu v Praze-Nuslích kladkostroj. On mi jej pak vrátil, asi za měsíc, a ten byl jak nový. Řekl: vím, že by sis nevzal peníze, tak jsem ti ho alespoň natřel. Tak to je milé. Ani já bych to neudělal. Ale nechci říct, že nejsou hodní lidé, kteří se někdy revanšují i víc než je třeba. Není jich ale moc – žel, ani mezi křesťany.

Já dávám „zpropitné“ rád a často. „Nechte to, zaokrouhlete to nahoru, drobné tam nechte, to je dobrý“ apod., to jsou moje oblíbená slova. Jde mi hrůza po zádech, když doprovázím někoho, kdo platí 5 987, 60 a nechá si na šest tisíc vrátit do haléře. Nechápu, že někoho „zabije“ 12,40 Kč při tak velké sumě. Asi nenechám zpropitné 12,40 Kč, když platím padesátikorunou sumu 37,60 Kč (i když, proč ne?!), ale při pěti tisících, to může někoho opravdu „vytrhnout“? Tak si raději koupím věc levnější, ať mám ještě dost na štedrost, než si pořizovat drahé věci a být lakomý. Když mám na něco za 5000, proč bych tedy nepořídil tu věc (službu) raději za méně (nebo ji vůbec raději nekoupil) a zbytek dal na štedrost? Už jsem zažil i lidi, kteří si nechali vrátit čtyřicet haléřů na dvacet tisíc, i když dotyčný prodejce pro ně udělal ještě něco navíc, co nemusel, třeba v autoservisu. To jde mimo můj rozum, taková lakota. Nebo je to **jen** hloupost? - nevím. Je pravda, že hlupáků chodí mezi námi víc než chamtivců.

Chamtivost je totiž jen podmnožinou hlouposti. Mnohokrát jsem cítil povinnost vrátit se tajně na dané místo a ostudu ještě dodatečně nějak napravit. Možná, že zde řada lidí se mnou nesouhlasí, ale snad alespoň uznáte, že štedrosti dnes moc není. A to říkám přesto, že mnoho veřejných sbírek na dobré účely vyneslo hodně peněz. Sám jsem u těchto sbírek mnohokrát osobně byl a byl jsem překvapen, jak i mladí lidé, dokonce děti, házejí do kasičky na pomoc druhým peníze. Netvrdím, že nejsou štedří lidé, tvrdím však, že je také mnoho lakomých křesťanů. A o tom toto vše je. Lakomý křesťan by totiž neměl být ani jeden. Samozřejmě, že slovo *křesťan* zde používám s jistou licencí, tedy označuji tímto slovem někoho, kdo se za křesťana sám považuje...

A ještě poznámka: štedrostí dnes „rozhodíte“ lidi mnohem víc než tvrzením, že věříte v Boha. Jsou v šoku! Já jsem v životě promarnil mnoho peněz, ale těch, které jsem dal „na štedrost“, jsem nikdy nelitoval. Spíše těch, které jsem dal nato, abych si „sám sobě udělal radost“. Takovýchto peněz opravdu lituji. Zná snad někdo jediný křesťanský důvod, proč nebýt štedrý s trochou jisté moudrostí? Nemyslím tedy jen moudří, ale moudří a štedří! Můžeme mluvit o tom, že peníze mohou být zneužity, že si každý může sám vydělat, že... Ale budeme takto argumentovat také když bude někdo štedrý vůči nám? Není Bůh vůči nám štedrý tak, že nás to kazí? Ruku na srdce: nemáme víc než potřebujeme? Proč se tak nechovat vůči druhým, zvláště když přece „milujeme bližního svého **jako** sebe samého“. Někdy je štedrost jen jediná forma svědectví – a to i tehdy, když lidé nevědí, co jsem zač a s „náboženstvím“ si mne vůbec nespojí. Což neříká Ježíš, že máme dávat tajně, netroubit to? Svědectví je přece i to, že je někdo štedrý, ne? Nebo to snad o ničem nesvědčí? Když někoho pustím v autobuse sednout, to není svědectví, pokud nemám na svetru logo „Kristus, život náš“? A co pravdomluvnost, poctivost, ochota pomoci, slušnost, ohleduplnost

– nejsou i toto mohutní svědci? Svědci **pro Krista**? Víím, že máme vydat svědectví o Kristu i slovy, ve kterých je jeho jméno vysloveno, ale když to v dané situaci zrovna nejde, proč neudělat alespoň to, co jde? Štědrost, jak ještě dále zmíním, je velmi důležitá ruku v ruce s moudrostí. Problém je, že u bolestně mnoha křesťanů jsem poznal při placení jen tu „moudrost“! Někdy právě u těch, kteří měli na svetru to správné logo.

A ještě obecnou zásadu. Přijímáme-li peníze od soukromé osoby někde v klidném prostředí (nemluvím tedy o ulici, přepážce úřadu či jinde ve spěchu), je správné peníze nechat chvíli ležet na stole a ne je hned "shrábnout" a strčit do kapsy či do šuplíku - jedná se tedy většinou o předávání peněz u nás doma nebo v našem zaměstnání, v naší místnosti (kanceláři atd.). Když nám tedy někdo položí na náš stůl peníze, které nám vrací, či nám něco platí a podobně, neseberu tyto peníze ze stolu okamžitě poté, co je tam dotyčná osoba položila (to může platit i v hospodě mezi hosty a pod.). Pokud jde o úřady, přepážky a pod. (pošta, banka, kasy samoobsluh či obchodů aj.), tam platí, že když nám prodavačka vrací peníze, neberu bankovku po bankovce a minci po minci, ale nechám je celé ležet na pultiku či misce na peníze, dokud nejsou všechny vrácené peníze pohromadě. Taprve když jsou všechny, a já s vrácenou sumou souhlasím, mohu je dát do kapsy nebo do peněženky. To je i pro případné nedorozumění - jak budu vysvětlovat, že jsem dostal vráceno špatně, když už půlka peněz bude někde v mé kapse či v peněžence? Pokud leží dosud před námi, mohu poukázat na chybu.

Ale také varování: někdy musíme dát pozor dávat zpropitné tam, kde to není vhodné, např. na policii. Mně se stalo, že jsem při placení pokuty, naivně a také z radosti, že pokuta byla jen malá, řekl policistovi: „to je dobrý, zbytek tam nechte“ – a ten zareagoval asi naprosto tak, **jak má**, tedy chladně profesionálně. Řekl: „Už raději tuto větu neopakujte, nebo toho budete litovat.“ Takže štědrost je fajn, ale jako všechny pěkné vlastnosti, bez moudrości, může natropit hodně neplechty. A to se týká i jiných míst, kde by naši štědrost mohli brát jako pokus o úplatek. Že nemáme dávat úplatky, je snad jasné, ale čistý v této oblasti (a ve které vůbec?) také nejsem. Pro mne a moje svědomí je úplatek zlo především tam, kde poškodí někoho druhého a dá špatný příklad. Někdo nedostane to, co dostane ten, kdo úplatek dal. Někdo musí čekat déle než ten, kdo dal, i když by měl přijít na řadu dříve. Docílenou výhodou může být třeba jen prkotina, ale také může jít o život. Když před téměř třiceti roky umírala moje maminka, dal jsem velký úplatek v nemocnici, kde ležela. Výsledek byl neočekávaný: rozbitý rentgen, který měl být opraven asi za 14 dní, fungoval ještě ten den, druhý den byla maminka operována, a pak žila ještě 13 let. Udělal jsem dobře či špatně? Určitě je ale lepší být štědrý až po vykonané práci, kdy málokdo čeká, že něco dostane „navíc“. Pak už by nás brzdilo spíše lakomství – proč dávat, když už cíle bylo dosaženo? Problém je, že bychom se často tohoto cíle vůbec nedočkali (možná po smrti) – proto musíme velmi dobře vážit, jestli je to opravdu cíl Boží, nebo nás pohání jen naše sobecká lidská touha! V Bibli máme řadu příkladů, kdy nabídnutý dar zmírnil například něčí hněv. Určitě „dávání“ vyžaduje jak moudrost, tak vedení Duchem svatým.

Informace

Soukromé informace nerozšiřujeme, stejně jako váháme, komu a která soukromá data dát - svoje i druhých lidí (adresy, telefonní čísla apod.). Pokud někoho citujeme z jeho dokumentu, knihy atd., pokud používáme něčí myšlenky, a chceme je rozšiřovat jinak než ústně, měli bychom u citací uvést autora. Na to je tiskový zákon, ale vedle něj jen obyčejná slušnost a úcta k autorovi dané myšlenky. Abychom nevydávali za své „cizí peří“. Sice jsem to dotyčnému bratrovi nevytknul, ani jsem ho nedal k soudu, ale bylo mi divné, že jsem v jeho knize našel celé pasáže, u kterých jsem si uvědomil, že je opsal z mých spisků bez jediné zmínky pramene a konzultace se mnou. Vydal je za své myšlenky. Neurazilo to mojí ješitnost ani touhu vyniknout, jen mi to připadalo trapné. Jen oklikou jsem mu naznačil, že je dobré uvádět autory, protože na tuto jeho „chybu“ poukazovali ještě jiní lidé.

Já osobně, když něco piši, tak jsem rád, když tyto věci jsou používány. A pokud je někdo chce vydat, je mi to radostí a pochvalou a vždy mu dávám možnost moje myšlenky pozměnit, upravit, doplnit, zkrátit a jakkoli i „pooopravit“. A nemusí mě uvádět jako autora. Ať je oslaven Ježíš. Pokud po těch úpravách nevznikne pravý opak toho, co jsem chtěl říci, nevádí mi to. Zvláště svým křesťanským bratrům důvěřuji, že nezneužijí moje myšlenky k tomu, aby mi vložili „do úst“ něco zcela opačného. A co je cílem všeho: oslava Pána. Tak o co jde. Pokud někdo použije můj spisek proti evoluční teorii, tak si ho může předělat, jak chce, hlavně když nakonec z toho nevyzní, že tvrdím, že člověk vznikl z opice a Darwin byl velký génius.

Když si někdo chce upravit můj spisek o Křesťanském společenském chování, a něco se mu tam třeba i nezdá, ať to klidně vynechá, je mi to jedno, jak to udělá, hlavně když z toho nakonec nevyjde, že „zdravit, děkovat a být štědrý“ se nemá, a při podávání ruky se má člověk dívat na boty. Čili slušnost káže nezkrusit obsah. Příkladem velkorysosti v copyrightu jsou mi manželé Steigerovi, Pavel a Klára, kteří mají na svém časopisu *Zápas o duši* větu: „Půjčuj, rozmnožuj, rozšiřuj!“ Jaký protiklad k těm věčným „kopyrajtům“ zakazujícím jakoukoli reprodukci autorova spisu. Ovšem nikoho nemůžeme k tomuto postoji nutit, „komu čest, tomu čest“, zvyklosti, které jsou dané i zákonem a jsou rozumné, je třeba dodržovat. Svoji kůži můžeme nést na trh, ale neměli bychom tam nosit kůži druhých. Alespoň ne bez jejich výslovného svolení. A tak, jako má svoji hranici štědrost (hranice je naše vlastní smrt, ne smrt druhého), tak má svoji hranici to, co si můžeme dělat s myšlenkami, objevy, nápady, články, fotkami, kliparty, spisy apod. druhých lidí.

Auta, řidiči, chodci, doprava a věci kolem toho

Není to moje chloubka, ale omluva Bohu, lidem i ekologii, že projezdím ve služebním autě denně mnoho kilometrů, většinou po Praze. Na vlastním řízení auta, a na druhých řidičích a jejich chování, je více než kde jinde poznat, jak moc znamená křesťanství v životě člověka. 300 000 mrtvých na silnicích světa za rok mluví dost jasně o povaze těch, co řídí, nebo se alespoň na vozovkách nějak pohybují, i jako chodci. Vždy jsem jako řidič vyznával, že město(vesnice) patří chodcům. Ne vždy jsem ochoten tak ale jezdit. Myslím, že chodec má právo být zamyšlený a vejít do vozovky, a řidič by s tím měl počítat a neměl by mu ublížit. Znáám člověka, který zabil opilého chodce svým autem, tato nehoda mu nebyla dána za vinu, ale on se vinen cítil. Řekl mi: viděl jsem ho dost brzo, nemusel jsem jet „jako prase“. Později dal dost peněz rodině zemřelého, jen tak sám od sebe, když prodal svoji chatu, mnoho let poté. Ale oficiálně mu policie vinu nedala. Když jedu ulicemi kolem zaparkovaných vozů, vždy si říkám: mezi těmi auty si může hrát dítě a vyskočit mi rovnou před kola. Jeď tak, abys to ubrzdil. Komu pak budeš říkat: nemohl jsem za to, „nedalo se s tím nic dělat“? Ne, nedalo, protože jsi s tím nedělal něco **ve chvíli, kdy ještě dalo** – nejel jsi tak, aby se dalo něco dělat. Slyšel jsem, jak někde v Americe vytáhli vesničané z auta řidiče a zlynčovali a zabili poté, co projížděl jejich vesnicí a přejel tam nějaké jejich děvčátko.

Tam, kde dobře vidím, kde nehrozí ani to, že mi tam někdo vejde, skočí, spadne, vjede, mohu jet rychleji, není-li kluzko. Jsem docela rád, že nyní už mají chodci přednost na přechodech. Slušný řidič musí jet ve městě mnohem pomaleji než dříve, protože přechodů je hodně a někdy není vůbec vidět, kdy kde kdo vejde do vozovky. Je to otázka vnitřní kázně, schopnosti sám sebe učit pomalejší jízdě, mít oči „na štopkách“, sám sebe vychovávat – z úcty k Bohu, bližnímu i životu samému, jako velikému daru od Stvořitele. Velmi často se musí slušný řidič „postavit“ do vzpoury těm za ním, kteří na něj troubí, nebo jedou těsně a jsou nervózní, že zastavil nebo zpomalil z ohleduplnosti vůči někomu, kvůli bezpečnosti, apod. Velmi často se musím postavit sám proti sobě a říci si: „sice spěcháš, ale jeď nejen opatrně, ale i slušně... a v této situaci zrovna nelaď rádio (netelefonuj)... a teď si zrovna nepiš tu poznámku...a s tím jídlem chvíli počkej, až bude klidnější silnice...a zpomal, jedeš jak blázen. Atd.“ Myslím, že každý trochu jen normální řidič (člověk) zná ty chvíle, kdy si musel říci: no, teď si se moc dobře nezachoval...teď ti to vyšlo jen „o fouse...jeď pomaleji a více na řízení myslí, nebo to nedopadne dobře...atd.

Ne vždy je správné všechny pouštět. V dopravě jako i jinde platí, že slušnost a ohleduplnost je na místě, ale někdy dávat přednost může být trapné a nehodí se to. Např. na křižovatkách není správné dávat přednost těm, kteří čekají uprostřed křižovatky, až projede přímý směr. Dočkají se, až tento směr bude mít červenou. Opět to souvisí s onou moudrostí. Před časem se objevily billboardy, kde stálo: řidič, který nemyslí, zabíjí. Velmi pravdivé. Někde je přednost druhému řidiči (chodci) daná vyhláškou, jindy je jen slušností. Je užitečné dívat se dopředu trochu dál a i za sebe a přemýšlet - jen málo řidičů to dělá. Když vidím, že vpředu už dlouho chce marně někdo vyjet z vedlejší silnice (ne na semaforech), nebo ze zaparkování, tak mu dám přednost, pustím ho. Ale není třeba to dělat, když už za mnou žádné auto nejede – to se ale musím podívat do zpětného zrcátka. Takže je užitečné dívat se více dopředu, i dozadu zrcátkem.

Pamatuji se, jak mě tatínek učil jezdit na kole: při první jízdě mě posadil na kolo, chvíli se mnou běžel a držel sedlo, pak do mne strčil, řekl „šlap“ a pořád volal: koukej dopředu, nekoukej se na přední kolo. Když mě zas jednou posadil na klín a nechal mi na vedlejší silnici točit volantem svého auta (Praga-Lady), říkal totéž: koukej víc dopředu, ne před kola. Koukat dopředu a stále kontrolovat situaci za sebou, je velmi užitečné, jak ve městě, tak mimo město. Je to dobré i v životě obecně. Možná znáte řidiče, kteří jedou stylem „silnice je moje“. Nekoukají za sebe, přibrzdí, protože hledají nějaký obchod či čtou čísla na domech, pak se na chvílku zas rozjedou, pak zabrzdí a přemýšlí, kde zaparkují a jestli vůbec – na frontu aut za sebou nehledí („na množství nehleďte“). Občas si řeknu: ten jede, jako by byl louce, a ne uprostřed frekventované silnice. Tento druh řidičů ještě může patřit mezi ty neškodnější. Ale vyrůstá už generace řidičů, kterým říkám „dravci“. Ti nehledí na nic a na nikoho. Plná čára neplná čára, červená nečervená, zprava zleva předjíždí, chodci nechodci, děti neděti, jediné, co je zajímavé, je jejich cíl. Někakými blinkry se také nezdržují a nezatěžují. Co s nimi? Obloukem se jim vyhnout a zachovat si klid. Boží klid. A jezdit tak.

Nemnoho řidičů ví či respektuje, že i podle vyhlášky se má jezdit vpravo. Ve městě jsou sice rovnocenné jízdni pruhy, ale je velmi arogantní a bezohledné, když si někdo vjede jen tak do levého pruhu a blokuje řidiče za sebou tím, že jede skoro stejnou rychlostí, jako auta vedle něj v pravém pruhu (někdy tam dokonce žádná auta nejedou). To je možné jen tehdy, když jsou oba (všechny) pruhy plné aut. Ale v současné době stále více řidičů jezdí prostě jen tak v pohodě vlevo, i když pravý pruh je prázdny, takže je často pravý pruh rychlejší než levý. I když jedu v levém pruhu maximální dovolenou rychlostí, neměl bych upírat druhému právo jet třeba rychleji (na pokutu), a blokovat ho. Může spěchat z nějakých vážných důvodů, a proč ho mám blokovat, když mohu jet v pravém pruhu, jak chci pomalu. To je bezohlednost, žel dnes častá. Dále také mnozí řidiči nevědí, že do křižovatky se nesmí vjet ani na zelenou, pokud bych křižovatku nemohl dále projet, a zablokoval ji – zůstal v ní stát. Je pravda, že jsou místa, kde bych vůbec neprojel dál, kdybych tento předpis respektoval, ale na druhé straně jsou řidiči, kteří často jen z hlouposti zablokují průjezd druhému směru na zelenou kvůli pěti metrům, o které popojeli do křižovatky, ze které už stejně pak nemohou pro ucpanost svého směru dál. To je také bezohlednost.

Asi každý řidič, který víc jezdí, zná „**ty řidiče**“. Čekají před ním v dlouhé frontě na zelenou, která „skáče“ na daném semaforu jen na chvíli, po dlouhé době. Takže je čas myslet, co udělám, budu-li první na řadě! Místo, aby se připravili „vyrazit“, tedy připravili si zařazení rychlosti a při zelené hned vyjeli, tak nemyslí. Když mají jet, nejprve „hledají šaltpáku, kde vlastně je, pak přemýšlí, kde je spojka a plyn“ - pak se vítězoslavně konečně rozjedou na růžovou či dokonce červenou. Projedou křižovatku sami – „stihli to“, ostatní ať si počkají na další zelenou. Zde nejde o nedostatek duchapřítomnosti – tu každý nemá, ale o tupost a bezohlednost. To jsou řidiči, kteří nemyslí. Také možná znáte řidiče, kteří objíždějí každý kanál a díru ve vozovce, byť sebemenší. Říkám jim „objížděči kanálů“. Někdy je to dost nebezpečné, protože většinou tito řidiči nehledí napravo ani nalevo a prostě strhnou auto kamkoli, jen aby se vyhnuli díře a nepoškodili si miláčka.

Je-li kluzko, třeba jen napršeno, natož když mrzne, musíme jezdit pomaleji, mít větší odstupy, počítat doslova „se vším“. V poslední době vidíme, jak u mnohých havarovaných aut postávají vysmátí mladíci s náušnicemi a mobily u uší, kteří kromě drahého auta a holky stojící vedle už nic jiného nemají. Také obraz doby. Kdo kdy jezdil na motorce ví, jaká je to dobrá škola pro opatrnost na smyk. Přesto musím říci, že je to hlavně Bůh, který ochraňuje před nehodami. Ale on působí různě – třeba i přes tyto rady. Často si všímám, jak moc křížků s věnečky a kytičkami, často čerstvými, je kolem silnic na okraji města. Maminky, manželky, možná sourozenci zde vzpomínají na někoho, kdo zahynul. Říká se tomu „daň motorizmu“, já tomu říkám „bláznovství moderní doby“. Dá se to nazvat i jinak, třeba „daň“ blbosti, ale nerad bych se dotkl těch, kteří třeba zahynuli a nehodu nezavinili.

Ve světě i u nás stoupá agresivita řidičů, o tom se občas mluví. Jistě nejen řidičů. Sám jsem už několikrát viděl, jak jeden řidič druhého při čekání ve frontě fyzicky napadl. Snažil se ho vytáhnout z auta a bušil do něj, nebo mu alespoň bouchal či kopal do auta, plný vzteku. Jezdění mnohých je často k vzteku, to je pravda, ale stačí vzpomenout na svůj hříšný život, a člověku se vrátí pokora tváří v tvář chybě nebo i bezohlednosti někoho druhého. Velmi často platí, že jezdit bez nehody, vyžaduje kromě pravidelné modlitby také předvídat chyby druhých řidičů, případně chodců, cyklistů apod.

Auto by mělo být technicky v pořádku – to patří k ohleduplnosti a vážení si daru života – svého i druhých. Jezdit se „šunkou“ se dá, ale musí se pak jezdit přiměřenou rychlostí. Mám-li horší brzdy, dokonce jednookruhové, musím jet tak, že možná právě v příštím okamžiku nezabrzím. Tak se jet dá, ale musím v sobě mít patřičnou zodpovědnost, moudrost i zkušenost. Dodnes si s hrůzou a studeným potem na zádech vzpomínám, jak jsem jen tak z legrace a frajeřiny kdysi dávno tu a tam zabrzdil těsně před nějakým svým známým, který stál na vozovce a čekal na mne – a to jsem si dovolil se starým autem a jednookruhovými brzdami bez posilovače. Co bych asi řekl příbuzným, kdyby byly brzdy v tom okamžiku selhaly? Bláznovství je přivázáno k mladému, říká Bible. A nejen k mladým.

Autá jsou jasnou ukázkou toho, jak primitivní, vadné myšlení, řečeno křesťansky hřích, znamená smrt - když ovládám velkou fyzickou sílu bez patřičné síly (úrovně) duchovní. Takové nebezpečí hrozí dnes světu jako celku: lidé mají velkou fyzickou moc bez moci duchovní. Na silnici řidič malou silou ovládá velkou sílu tím, že stiskem nohy šlape na plynový pedál svého auta. Auto je de facto zesilovač našich fyzických schopností. Řidič se v něm cítí bezpečně, oplechován kolem dokola, uvnitř měkké čalounění a vedle plynu brzda. Má iluzi určitého „splynutí“, síly a bezpečí. Je to však opravdu jen iluze. Jistota a bezpečí je jen ve zdravém duchu, který musí být napojen na Božího ducha. Jinak nic nepomáhá. Ani deset plechů, bezpečnostní pásy, ABS či airbagy. Mnoho set tisíc mrtvých ročně na vozovkách celého světa je toho jasným dokladem. Jděte se podívat do nějakého rehabilitačního ústavu na mladé lidi na kolečkových židlích, nebo si zajděte na chvíli na nějakou chirurgii, a bude vám jasné, o čem je řeč.

Ohleduplnost, slušnost

Mnohý spolujezdec, nejen ženy, se rychlé jízdy bojí. Je milé a ohleduplné jet tak rychle – i kdyby to mělo být z hlediska bezpečnosti opravdu zbytečně pomalu - aby můj spolujezdec se cítil dobře. Aby pro něj jízda se mnou nebyla traumatem. Je to otázka skutečného vciťování se do druhého, lásky k němu. Také když jdu s někým k autu, které budu řídit, je pěkné otevřít mu nejprve jeho dveře. Tedy odemknout je a otevřít mu je dokořán, pak teprve jít ke svým a sednout si za volant. Ne mu dveře jen odjistit až zevnitř, když už sedím za volantem. To je nezdvořilé. Stejně tak starším lidem pomáháme z auta i do auta, nesedíme „jak pecka“ za volantem pozorující, jak se starý člověk namáhavě dostává dovnitř či ven. Zda je našim spolujezdcům náš způsob řízení a vše ostatní příjemné, se můžeme čas od času, při delší jízdě, zeptat. „Nejedu příliš rychle, klidně mi to řekněte (řekni), polepším se.“ „Není vám zima nebo horko?“ „Mohu otevřít okno?“ „Nepotřebujete zastavit?“ To by měly být běžné otázky při delší cestě. Stejně tak se ptáme, zda můžeme v autě pustit rádio, zda to spolucestujícím nevadí. I když je to naše auto a naše rádio a oni můžou být rádi, že mohou jet...

Mezi řidiči jsou rozšířené nepsané signály slušnosti, díky Bohu, zatím jen většinou slušnosti – děkování, opětování děkování, omluvy či pobídky k něčemu (nepovinnému dání přednosti). Dělá se to mávnutím rukou, nebo bliknutím předními dálkovými světly či výstražným znamením – podle toho, aby to ten řidič, kterému znamení patří, viděl. Když někoho pouštíme a je dost blízko, můžeme mu pěkným pohybem ruky a milým výrazem ve tváři naznačit, že může jít (jet) – musíme však ovšem také včas zastavit. Někdy i chodci takto poděkují, což je milé, a to i když třeba

mají přednost (na přechodu). Někdy řidič poděkuje řidiči za sebou, že ho pustil třeba do svého pruhu – buď zdvižením ruky, což ale nemusí být vždy přes celý interiér auta vidět (už vůbec ne v dešti, tmě, u nákladáku apod.), nebo zadními blinkry, buď většinou zapnutím výstražného zablikání, nebo někdo používá levý pravý blinkr rychle za sebou.

Už méně je obvyklé, ale pěkné, že řidič na signál poděkování odpoví bliknutím dálkovými světly – tzv. světelnou houkačkou. Jednou jsem se takto omluvil dokonce policejnímu autu, že jsem jim vjel před vůz, a oni mi místo pokuty „blikli majáčkem“ – snad jsem to dobře pochopil, že tedy jako se nic nestalo. Na druhé straně mnoho řidičů za nic neděkuje a o nic neprosí – vezmou si to silou svého auta sami. Také však musíme rozlišovat u začátečníků či velmi nejistých řidičů, že při všem tom fofru, kdy jsou rádi že jim někdo udělal místo a oni mohou jet, nemají už dost duchapřítomnosti ještě děkovat – jsou rádi, že je auto vůbec nějak poslouchá. Děláme tedy rozdíly v hodnocení u nejistých řidičů, ale i u cizinců (nejen ze zahraničí, ale i z jiného města), kteří nejedou danou silnicí po dvousté, jako jedu já, ale poprvé. Asi jejich styl jízdy bude jiný, než můj, a tady je tolerance a ohleduplnost více než na místě.

Stopaře беру rád, nebojím se jich, pokud to jde, povídám jim o své víře. Když cítím, že je to nezajímá, zmlknu. Nefandím dotěrným misionářům, i když je mám radši než ty, kteří žádnou misi nedělají. Můj kamarád stopařem pouští z pásku přednášky, ale nejprve se zeptá, zda může. Stopař se většinou z vděčnosti, že mu bylo zastaveno, nebrání. Nepamatuji se však, za mnoho desítek let, co беру stopaře a rozdávám jim brožury a svoje telefonní čísla, že by se kdy který ozval. Snad jeden, během té řádky let, už nevím přesně. To ale neznamená, že je to bezcenné, brát stopaře a nabízet jim Krista.

5. U jídla a ve společnosti

Naše maminky nám říkaly: „Nemlaskej“. To platí pořád, stejně jako nesrkáme, neprskáme, neděláme hluk přibory o talíř apod. Samozřejmě u jídla s druhými lidmi nekouříme. Nejen při jídle, ale kdykoli ve společnosti dalších lidí se omlouváme za zamlasknutí, říhnutí, zakručení v břicho, všelijaké nekontrolovatelné či bezděčné zvuky uvnitř našeho těla. Také když sklouzne nůž, vidlička či lžice a zazvoní o talíř. Při zývání si dáváme ruku před ústa, stejně jako při kašli. Říkáme promiňte či pardon i za hlasité kýchnutí, říhnutí, nepříjemné kašláni, smrkání apod. Dokonce i za pláč, kdy nás něco náhle a neočekávaně dojalo třeba uprostřed rozhovoru (nebo když nás dojalo, jak málo či špatně nás pohostili).

Ne v každé rodině a domácnosti se to dodržuje ale: je hezké čekat, až všichni, kteří se navzájem znají, (v jídelně u jednoho stolu) mají svoji porci, a pak se teprve pustit do jídla. Je to asi otázka výchovy, a nechci vnucovat ostatním to, co jsme dodržovali u nás doma. Ale mám nepříjemný pocit v rodině, kde si sednou ke stolu, a každý se hned, jak dostane svoji porci, pustí do jídla. Nevadí mi tolik, že se nemodlí, jako to, že nečekají s jedením, až všichni budou u stolu. Trochu mi to připomíná vlčáky. Pak sám nevím, zda mám bojkotovat toho, kdo už začal jíst, a čekat, až přijde i třetí a čtvrtý, nebo se také pustit do své porce. Nevnučuji to, ale okázalé modlitby před jídlem moc rád nemám. Zvláště ne ve veřejných jídelnách, ani tiše skloněné hlavy. Rád řeknu před jídlem: „dobrou chuť, děkujeme Pánu“ (a třeba tomu, kdo uvařil, či zaplatil), a jíme. Víme, že Kristus zehnal jídlo, určitě v křesťanské rodině je pěkné, když se před jídlem modlí, čtou z Bible, a modlí se často i při jiných příležitostech. Děkujeme Bohu přece za vše: že můžeme dýchat, jíst, pít, chodit, mluvit, ale i že nám funguje tělo v mnoha tisících dalších oblastech. A za vše, co z Boží ruky bereme – pokud se nemýlím, tak je to vše, co máme, kromě hříchu.

Pít se nemá se lžičkou v šálku, ať už jde o kávu, čaj, nebo něco jiného. Nedloubeme se lžičkou do oka. Když servírujeme kávu nebo čaj, nesmíme hostovi přinést lžičku namočenou v šálku. Lžička musí ležet na podšálku vedle hrníčku. Podšálky dáváme hostům vždy, nejsme líní. Také při servírování trochu myslíme: kam si host odloží kosti, kam odloží pytlík od čaje, má si čím zamíchat, je tam cukr? atd. Bude potřebovat ubrousek? Co sůl a pepř? Při jídle si nemáme dávat na vidličku velké sousto – např. se nemá dávat na vidličku (lžici) příloha s masem. Tedy je správné dát si na vidličku knedlík s omáčkou či zelím, ale ne knedlík zároveň s masem a ještě zelím, nebo brambor s masem, apod. Nejprve si dáme do úst knedlík (brambor, rýži atd.) s omáčkou či zeleninou příp. zelím, a pak zvlášť maso, jako druhé sousto. Ne tedy nastavět na vidličku „mrakodrap“ jídla, který nám ve finiši (těsně před ústy) spadne, nejlépe do klína nebo silné vrstvy omáčky.

Jíst maso bez přílohy je nechutné, a zvláště dětem by to neměli rodiče trpět. Sníst salám bez kousku chleba či rohlíku, nebo řízek bez brambor – to je arogance (např. vůči těm, co ve světě hladoví). Nehledě na to, že je to nezdravé. Nejsem vegetarián, ale jíst přemíru masa není správné, ze všech možných hledisek. Necpeme se, nehláme, nejíme jako zvířata. Ani když nás nikdo nevidí. V životě stejně neexistuje ani jediné místo, kde nás nikdo nevidí. Křesťané se však nechovají pěkně proto, že je někdo vidí, ale proto, že je to tak správné. A dělat to, co je správné, to je ta nejlepší modlitba vděčnosti tomu, komu na nás opravdu záleží. A na kom záleží nám. Dělat, co je správné, znamená žít s Bohem.

Je-li u nás pozván k jídlu host, má ve většině věcí, které se týkají jídla, obsluhy apod., přednost. Dostává první porci na stůl, naléváme mu čaj či jiné nápoje jako prvnímu. Nedovolíme mu odnášet prázdné talíře či mýt nádobí. Není ani slušné v době, kdy jsou u nás hosté, mýt nádobí. Nádobí necháme v dřezu až na dobu, kdy hosté odešli – pak ho teprve umyjeme. Mýt nádobí před hostem nebo zároveň při jeho návštěvě, ať už sedíme všichni v kuchyni či v jiné místnosti, je nelaskavé. Jistě že jsou hosté, kteří si vynutí pomáhat. Ale běžně se snažíme, aby k tomu nedošlo. V biblických dobách host byl PÁN. Žijeme, žel, v dobách jiných, ale je užitečné vědět, jak to chodilo v dobách, kdy nejen host, ale hlavně Bůh byl ještě PÁNEM. Kdo tedy Boha stále za Pána svého života považuje, měl by být informován.

V restauraci, když číšník přinese jen jeden jídelní lístek pro více osob (v trochu lepší restauraci se to nestane), dáme přednost ve výběru jídla našim spolustolovníkům, přátelům apod., teprve poslední se podíváme sami. Také příbor nabídneme z talířku nejprve ostatním, pak si vezmeme sami. V lepší restauraci nesbíráme nic z podlahy, co nám upadlo. Poprosíme číšníka, aby nám přinesl nový příbor, atd. Talíře nedáváme v restauraci na sebe, ale můžeme je dát blíž k okraji, aby to mohl číšník snadněji odnést. Ubrousek nedáváme do popelníku, ale na talíř. Číšníci nemají rádi, když se to dává do popelníku. Po dojezení dáme příbory rovnoběžně vedle sebe. Pokud v restauraci odejdeme třeba na WC a příbory nejsou na talíři rovnoběžně, číšník nesmí talíř odnést, i kdyby na něm bylo třeba už jen půl sousta - je to znamení, že jsme ještě nedojedli. Jakmile bychom však dali třeba i na plném talíři příbory rovnoběžně a odskočili si, číšník může talíř odnést – je to znamení, že jsme dojedli. Jakmile jsou příbory rovnoběžně, třeba i na celé porci, může to číšník odnést a myslet si, že nám to nechutná či je nám nevoľno a jíst už nebudeme.

Dále je ve společnosti nevhodné dávat najevo nějaké tajnosti. Např. kopáním druhého pod stolem. Tajné věci si máme předávat v tajné společnosti, a ne tajně v otevřené společnosti, před ostatními – např. šeptáním, posunky (ty jsou dovoleny jen mezi rodiči a dětmi) nebo dokonce tím, že s někým začneme mluvit jazykem, o kterém víme, že mu ostatní nerozumí. To je hnus fialový. Ani není vhodné s někým odejít, abychom si něco tajně sdělili, když víme, že to ostatní tak pochopí. Prostě tajné věci si máme sdělovat na zvláštních schůzkách, mimo ostatní společnost a hlavně v jinou dobu. Samozřejmě, jako u všeho, co tu píš, mohou nastat výjimky. Třeba když někdo někoho požádá v náhlé, neočekávané věci, o soukromý rozhovor. Pak je třeba ostatním se omluvit, případně požádat o svolení. Obecně ale platí, že toto lze akceptovat v širší společnosti jen opravdu výjimečně. V nějakém nenadálém a naléhavém případě.

Hygiena

Těžko někomu vnucovat své vlastní hygienické zásady. Nepíši však brožurku o hygieně (kdo mě zná ví, že by byla pro většinu lidí nepřijatelná), ale o pěkném, milém, slušném a křesťanském chování. Je urážlivé, když mi někdo nabídne napít se z jeho láhve (nemáme zrovna u sebe kalíšky), já souhlasím, ale před napitím si hrdlo láhve po něm otřu. Nejen že je to naprosto nesmyslné z hlediska prevence před infekcí, ale je to hnusné vůči tomu, kdo mi napítí nabídne. Když se bojím infekce, tak při troše rozumu – anebo slušnosti – nabízenou láhev vůbec nepřijmu (i když mám žízeň!). Trochu lépe už působí, když já někomu nabídnu láhev, ze které jsem pil, a než mu ji podám, hrdlo otřu. Ale ani to nemá žádnou cenu, snad jen výraz jakéhosi ohledu – je to podobné, jako když při večeři Páně kazatel otírá kalich před každým napitím. Je to jen určitý zdvořilostní akt. S hygienou to nemá nic společného, snad jen z estetického hlediska okraj kalichu vypadá lépe než se stopami po rtech.

Také se mi několikrát stalo, že jsem chtěl dát polibek na přivítanou někomu, komu jsem zvyklý jej dávat, a on se ode mne odklonil: buď on měl rýmu (tak to je trochu lepší, z hlediska slušnosti), nebo já měl rýmu. Opravdu jsem pro to raději riskovat než odklonit hlavu, je to velmi nepříjemné, přinejmenším tak, jako na napřaženou ruku k podání nechat ruku podél těla či v kapse. Je to urážlivé. Mohou se ovšem sejít navzájem dva „velcí hygienici“, a pak i ten druhý ocení, že byl varován. Ale je lepší varovat předem – „prosím tě, dnes mi nedávej pusy, mám chřipku“ – **než odklonit hlavu**. Já bych si polibek nechal dát i od „chřipky“, ale svůj „chřipkový“ samozřejmě ani nenabízím ani nevnučuji. Také nedoporučuji, aby se zvláště před ostatními lidmi (ale vlastně vůbec) posílali navzájem dospělí lidé do koupelny umýt si ruce. To je nedůstojné, to můžeme přikázat jen dětem. Znam (zvláště) některé ženy, které velmi mile po mém příchodu naznačí, kde je koupelna (i když to vím) – je to jemný příkaz „běž si umýt ruce“. To je fuj.

Ovšem opět druhá strana mince: jdu si umýt ruce. Polibek do odvrácené hlavy nevnučuji. Nabízím zouvání bot, i když je správné návštěvy nezouvat – stejně jako je správné, když návštěva zutí nabídne. Když ke mně přijde návštěva, říkám: tady je to jak v Americe, chodí se v botách po koberci, nezouvat! Ale neříkám to, když někde přijdu na návštěvu: u vás se zouvat nebudu, jako v Americe...Pusu ti dám, i když mi teče z nosu, musíš být statečná(y) a mít pevnou víru. Tak to ne. Tedy upřesňuji: být statečný a mít pevnou víru, to ano, ale vnučovat na někom, aby o tom podal důkaz, to ne! Kdo máš uši...

6. Navštěvujeme se a vtípujeme jen opatrně

Zdržuj nohy své od domu přítele svého, aby syt jsa tebe, neměl tě v nenávisti – tak nám radí Šalomoun v knize Přísloví. Navštěvovat přátele může být povinnost, nebo jen ohleduplnost, nebo také radost. Navštěvovat přátele může být také vnučováním se.

Nechat se navštěvovat přáteli může být jak povinnost, ohleduplnost, nebo také radost. A taky utrpení. Každý, kdo někoho častěji navštěvuje by měl mít stoprocentní jistotu, že je vítán. Vědět, kde je vítán a hlavně jak často je vítán. To, že se bezprostředně po mém zazvonění netváří hostitelé kysele ještě neznamená, že se tak netváří ve svém srdci a zcela otevřeně po mém odchodu (nebo pak už šťastněji). Asi každý máme své přátele, které vidíme rádi denně; a pak ty, které vidíme rádi ob den. A pak ty, které vidíme rádi jednou za rok. Potíž je v tom, že právě tito poslední chodí denně. Co pak? Jakýsi vojevůdce prohlásil: Pane Bože, ochraňuj mě od přátel, s nepřáteli už si poradím sám.

Moje jediná rada je tato: nebudme tímto typem přátel. Ježíš byl skoro všude vítán a žádán a kde o něj nestáli, nezdržoval se tam. Na rozdíl od mnoha jiných lidí, on měl dost toho na práci. Samozřejmě, že rozlišujeme! Lidi, kteří jsou osamělí a nemají nikoho, kromě nás. Lidi, kteří mají trápení a bolest na duši. Od těch, kteří nevěda co s načatým večerem, rozhodli se obšťastnit svojí návštěvou právě nás.

Je slušné i rozumné před návštěvou se ohlásit, předem ji domluvit. Jestliže cítíme jen nepatrné zaváhání či malý stín v hlasu toho, koho chceme navštívit, vycouvejme z nabídky. Dobré zboží je vyhledáváno i bez reklamy. Budme lidmi, kteří musí před přáteli utíkat. Nebudme lidmi, před kterými utíkají. Před kterými se zapírají a vymlouvají. Budme těmi, kteří jsou srdečně a opakovaně zváni a nevědí, kam dřív. Jak to docílit? Musí mít člověk svůj pevný a vznešený program. Nesmí být závislý na přátelích, ale na Bohu. Budme lidmi, kterým nevadí, když lidé chodí neohlášeně. Kteří vždy mají čas na každého, kdo to opravdu potřebuje. Kéž k nám chodí lidé rádi a najdou vždy pomoc. Najdou především Boha.

K hostům by se obecně měl člověk chovat pěkně, pohostit je vždy, třeba i jen maličkostí, nemáme-li nic většího po ruce (a nevidíme-li rozumné jít to honem shánět, nebo někoho poslat třeba do Večerky či k benzinové pumpě). Hosta je třeba vždy pozvat dál a udělat si na něj čas. I při několik let trvajících rekonstrukcích svého domku jsem měl vždy pevnou zásadu: přišel-li host, nechat všeho a věnovat se mu. Alespoň hodinu dvě, pak se třeba omluvit. Pokud zrovna tvrdnul cement či dokonce sádru (ta tvrdne rychleji), tak se jen na moment omluvit, dodělat nejnnutnější a hned si k hostovi sednout. Jistě – zase a znovu opakuji – záleží na situaci.

Těžko asi při příchodu hosta, který chodí pomalu denně, vyženu partu zedníků, a sednu si k tomuto hostovi. Nechám malování bytu, malíře a pomocníky pošlu domů, abych mohl pít kávu s někým, kdo přišel neohlášeně a může přijít stejně dobře zítra či pozítří. Také ale na druhé straně není vhodné zapojovat návštěvy do práce – i když to někdy zdvořilejší návštěva nabídne. Doporučuji toto odmítnout. Prostě ze zdvořilosti a úcty k návštěvě. Vždy jsem razil zásadu, že **živý člověk je důležitější než neživá práce.** Práce neuteče, není zajíc, v tomto případě to opravdu platí. A to vím dobře, jak moc člověk touží, aby „už to měl hotové“. Prostě se musí přemoci. Ostatně jako vždy, když chceme dělat něco dobrého. Je málo oblastí života, kde „dobré a správné“ jde samo od sebe a zároveň je i „příjemné a přirozeně chtěné“.

Dodnes si vzpomínám na hořký zážitek, když jsem jednou nesl nějaký písemný vzkaz svému známému, bratru v Kristu. Bylo to v podvečer, a když on mě uviděl, vzal si ode mne papír a mezi dveřmi svého bytu mi řekl: „Promiň, že tě nemohu pozvat dál, my koupeme.“ Pochopil jsem po delším rozjímání po cestě domů, že „oni koupali dítě“. Tak tohle ne: to je hnus fialový. Ve Starém zákoně a obecně platí, že host je víc než nejen dítě, děti, ale dokonce i často rodinní příslušníci. To není v rozporu s tím, co jsem psal výše, že například host odchází z návštěvy, když přijde rodinný příslušník. Prostě host ve dveřích se nemůže odbýt takovou debilní větou „my koupeme, kojíme, rodíme nebo cokoli kolem dětí“. Samozřejmě že slušný host třeba odmítne pozvání dál, ale **musí to udělat on!** Řeknu to zcela natvrdo: i kdyby mělo být dítě nevykoupáno, nenajedeno, nepřebaleno, nevypinkáno, host má přednost. Nevím, jak lidé s tímto typem smýšlení (smýšlení typu „naše dítě je náš pánbůh“) asi čtou ty neuvěřitelné pasáže v Bibli, kde kvůli ochraně hosta byla nabídnuta oběť vlastních dětí, třeba dcer, dokonce jejich zneuctění. A co dítě Boží, syn Boží, Ježíš, jak je možné, že jej tatínek – Bůh obětoval pro „cizí lidi“, nás, kteří jsme se vlastními vinami ocitli „vzdálení“? Někdy léta věříme v Krista ale vůbec nám nedochází, co se vlastně mezi Otcem a Synem tehdy odehrálo. A už vůbec nepřijímáme, že by to mělo být aplikovatelné na naše pozemské vztahy. Je třeba si dobře uvědomit jednu důležitou věc: tak, jako žijeme uprostřed pohanské společnosti, kde funguje kult sexu a kult násilí (a spousta dalších kultů), tak zde funguje také kult dětí. Pohané **musí** něco uctívat, a dnes jsou to vedle „bezbranných milých“ zvířátek také děti.

Dítě by nemělo mít přednost ani mezi manželi - ovšem zde různé "milující maminy" se mnou souhlasit asi nebudou. Manželský partner je vždy přednější než „naše dítě“, ale třeba i adoptované dítě, dítě nevlastní a pod. Zbytečně mnoho rodin by netroskotalo, kdyby tuto zásadu znali. Zde je třeba na druhé straně pohany také pochválit: má-li při porodu zemřít matka nebo dítě, přednost se dává automaticky životu matky. Tak alespoň něco. Až tak daleko jejich kult dětí nejde. Důvodem ale není pohanská moudrost, jako spíše neúcta k ještě nenarozenému životu, který si pohané zvykli zabíjet dle libosti (upozorňuji, že nejsem žádný fanatický "antipotratář" a vůbec si nemyslím, že nenarozený život je roven životu dospělého člověka, jak to někdy křesťané pojmají). Ale po porodu se pořadí úcty

nevěřících lidí rychle obrací - "dítě nade vše". Běda dospělému, který by se na darebáka - našeho miláčka, jen křivě podíval!

Určitý druh humoru je kořením života, zná ho i Bible stejně jako to, varovat před marným vtipkováním. Těžko říkat mladým lidem, aby nežertovali. Alespoň to, že vše má svoji míru. Kdo tuto míru překračuje, je nepříjemný, protivný a může zraňovat a urážet. Ne každý humor (a druh vtipu) se hodí ke každému a do každé společnosti. Mladí lidé by měli také vědět, že mnoho lidí ve světě díky hloupým vtipům přišlo i o život, nebo měli těžké psychické následky – např. z velkého leknutí. Je třeba dobře zvážit, kdy i obyčejné leknutí může vést k velmi nepříjemným věcem.

Můj tatínek s oblibou občas při pití kávy přiložil nenápadně ještě horkou lžičku někomu k ruce. Tento vtip dělal až do chvíle, kdy maminka shodila kávu na zem...naštěstí nebyl nikdo opařen. Asi to nesouvisí jen s vtipkováním, ale uvedu tuto zásadu právě zde: je neslušné obecně na někoho mířit (z legrace) třeba jen plastikovou pistolkou, je neslušné také na někoho ukazovat prstem, či nějakým předmětem. Není také pěkné mluvit o někom stylem „já tě, ho, jí atd. zabiju“, i když to myslíme jen z legrace. Takto a podobně se mluvit prostě nemá.

Jsou lidé, u kterých nevíme, zda mluví vážně či žertují. Je to velmi nepříjemný způsob hovoru a zažil jsem, kolik těžkostí to může nadělat. Stejně nepříjemná je častá ironie. Zvláště mezi manželi je to obvyklá zbraň jednoho z nich. Ale neléčí se tím nic, jen deptá. Asi mnozí z nás to zažili, že třeba i u nám ne moc známých lidí – manželů, probleskuje před hostem od jednoho z nich vůči druhému podivná ironie – která ovšem hostovi často vůbec nic neříká, kromě nepříjemného pocitu, že „mezi nimi to neklape“.

Dělat si legraci na účet druhého je rovněž ošidné. Musíme si být jisti, že ho naše vtipkování nebolí v srdci přesto, že se tomu sám směje. A pokud se něco nemilého nebo směšného někomu přihodí, zvažme, zda se zasmát. Když se učitel splete a celá třída se směje, nemusím se smát také já. Možná právě můj úsměv by ho bolel, možná právě na mne se podívá v té chvíli, stejně jako ho na druhé straně potěší, že právě já se nesměju. Nepostoupíš po množství ke zlému, říká Bible. Nemusíme dělat to, co dělají všichni. Mějme odvahu být sami svoji – podle Krista. Nemysleme, že když jsme uprostřed skupiny křesťanů, že všichni dělají jen to, co by zrovna dělal i Kristus. A nemysleme, že uprostřed skupiny nás Bůh nevidí jako jednotlivce. Neopičme se **ve všem** ani po křesťanech, nezapomeňme, že ne všichni musí jít rovnýma nohama do nebe. Následujeme to, co je Kristovo. Ve všem ostatním buďme svoji a spíše příkladem. Kdyby se byl Kristus choval jako ostatní věřící kolem něj, nebyl by Kristus. Stejně platí i o nás, každém zvlášť. **Budeme-li se chovat ve všem jako věřící kolem nás, nebudeme s Kristem – vždyť Kristus je vždy o kus dál než všichni kolem.**

Když hovoříme uprostřed více lidí, vždy musíme mít na mysli, kdo všechno je kolem nás. Co by se mohlo někoho dotknout nemile a mohlo nespravedlivě zranit. Můžeme mluvit o rozvodech, potratech nebo bláznecích, ale naše mluvení může bolestně zasáhnout někoho v koutku, kdo byl k rozvodu přinucen, ženu, která z nějakého důvodu prodělala potrat, nebo člověka léčeného na psychiatrii. Je třeba v lásce vážit slova a nemluvit stylem „padni, komu padni, ať slyší, kdo slyší“. Na druhé straně neříkám, že křesťan mluví tak, aby se nikdy nikoho zásadně nedotknul. Že maže lidem med kolem úst. Ježíš je nám opět příkladem. Jsme velmi tolerantní a velmi netolerantní. V čem, kdy a jak? Čtete Bibli.

7. Pomáháme a dáváme přednost

Nejednou se mi stalo, že jsem doprovázel někoho a vyprávěl mu svoje hlubokomyslné postřehy z Bible o lásce a nevěšmnu si, že vláčí těžký kufr. A také jsem to mnohokrát zažil na vlastní kůži. Když jsem nedávno vytahoval z auta těžké díly nábytku a s funěním je tahal do rodinného domku, zálibně mě pozoroval mladý zdatný farář. Asi při třetím kuse jsem to nevydržel a požádal ho o pomoc. Ovšem, že souhlasil; prostě ho to nenapadlo. Lidé, kterým nábytek patřil (také křesťané) se ani neobtěžovali vyjít na ulici – třeba alespoň poděkovat.

Každému, kdo něco dělá, táhne, strká, nese, vláčí a tak podobně nabízíme pomoc. Pomoc nabízíme také tam, kde na něco nebo někoho čekáme, okouníme a druzí pracují. Například nás někdo posadí ve své kanceláři a požádá, abychom počkali – třeba na někoho jiného, kdo zrovna není přítomen. A tento člověk cosi dělá, a já sedím a koukám. Proč neříci: „Nemohu Vám nějak pomoci? Třeba jen něco rovnat, překládat z hromádky na hromádku, prostě to, co zvládnou?“ Odpověď bude asi záporná, ale není hezčí to nabídnout, než „dřepět jak pecka“ a mlčet? Pomoc nevnučujeme! Cizí lidé se mohou bát, že buď jim pomáhanou věc ukradneme, nebo budeme za to něco chtít. Starým lidem pomáháme do tramvaje i ven, podpíráme je, přidržujeme, otvíráme dveře, pouštíme je sednout. S úsměvem a bez trémy. Trochu problém dělají ženy středního i vyššího věku, kterým by nabídnuté místo mohlo vadit – mrzet je, že jsou již považovány za staré. Někteří lidé si raději v dopravních prostředcích ani nesedají, i když je místo, v obavě, že se vůz zaplní a budou muset vstávat (mají trému a pod.).

Já nejsem pro tento způsob. Raději si sednout, když místo je, a pak místo uvolnit s úsměvem, nebo neuvolnit, dle uvážení. Ale je to vždy šance pro dobré slovo a projev lásky. Mnoho zmůže dobré slovo, milý úsměv a pohotové vysvětlení, nejen při dopravě. Stojí nade mnou starší žena a tuším, že nabídnout jí místo je ošidné. Mohu říci:

„Nechcete si, prosím, sednout, vidím, že máte těžkou tašku.“ Nebo: „Mohu vám nabídnout místo? Aby se vám pohodlněji cestovalo.“ Občas používám frázi: „...to abyste viděla, že džentlmeni nežijí jen v Anglii.“ Křesťan by neměl být skoupý na slovíčko. Nemá být upovídaný, ale konec konců, jak má vlastně začít vydání svědectví o Kristu? Není tím nejlepším začátkem hezké jednání a laskavé slovo? Těžko se smiřuji s nerozhýbatelnými a zamlklými křesťany, kteří se nechají obkakat a kam je postavíš, tam stojí a čumí. Štouchnete do něj, ať se pohne, když s ním nehýbe duch svatý.

Ovšem jsou také tací, kteří ze zásady prostě nic nepomohou, do žádné práce se nehrnou, protože „by si mohli ublížit“. Tyto lidi je třeba nechat, protože člověk nikdy neví, jak to vlastně je a mohl by křivdit. Ovšem i zde platí: Zpravidla nejtědřejší jsou ti, co sami moc nemají a nejochotnější pomáhat ti, kteří by se měli šetřit a mají od doktora na to papír – že nesmějí nic těžkého zvedat. S tím ale nic nenaděláme, to je tak, co je svět světem. Lásku k bližnímu nelze vynucovat. Ani jsem v životě nenalezl smysl v tom přesvědčovat někoho, že když nemá a dá, bude mít, a když nemůže a pomůže, bude moci. Nesetkal jsem se s velkým nadšením a chválou, že jsem dotyčnému otevřel oči, když jsem mu říkal, že díky tomu, že jsem neposlechl doktory, abych se šetřil a nic těžkého nezvedal, díky tomu mi zřejmě Pán dal milost, že ještě chodím a nejsem úplně invalidní. Ne, tomu se špatně naslouchá, kdo nemá připravené srdce. A těch argumentů proti. Jeden můj známý občas s oblibou řekne: nebudu to dělat po kábrtovsku. Tím chce říci: nebudu někoho přelácat, nebudu pomáhat tomu, kdo si to nezaslouží, apod. Je to krásná výmluva, že? To bych dopadl, dodá. Žel, nevšiml si, že mám stokrát víc než on, všeho. Včetně radosti ze života, přátel i peněz. Divné to věci, dějí se pod sluncem. Ve mnohém platí krásné, jasné a hlavně pravdivé: **Kdo chce, hledá způsoby, kdo nechce, hledá důvody !!** Je to otázka víry, kterou mnoho lidí prostě nemá, přestože myslí, že má.

8. Bereme ohled na slabší – galantnost kdysi a dnes, staří a nemocní

Jdeme-li cestou (např. po silnici), necháme jít svého společníka po té bezpečnější a schůdnější straně. Normálně má žena jít na pravé straně muže, ale bezpečnější strana cesty má přednost před tímto pravidlem. Tedy po obousměrné silnici, kde jdeme vlevo, žena nebo starší osoba jde také vlevo od muže nebo osoby dospělé, mladší, případně silnější a pod. Jedna žena jde uprostřed dvou mužů, jeden muž uprostřed dvou žen. To proto, aby nebyla dávana nevhodně přednost jen jednomu. Samozřejmě to nedodržíme tam, kde si chtějí dva popovídat aniž to třetímu vadí. Jdou tedy vedle sebe. Ještě donedávna platilo za slušnost, že když žena vstoupila do místnosti (nebo odcházela), všichni muži povstali.

Dnes už se to prakticky vůbec nedodrží, ale píšu to proto, že někomu, kdo toto neví, by mohlo být divné, proč některý muž vždy vstane při příchodu ženy do (a také odchodu z) místnosti. (zažil jsem to a působilo to komicky, také proto, že málokdo věděl, proč ten muž každou chvíli vstává) Tedy pro vysvětlenou. Kdysi vstali všichni muži – určitě není vhodné, aby se křesťané řídili různými nesmyslnými pravidly stanovenými osvícenstvím či duchem emancipace. Slušní a galantní můžeme být ke každému, někde k ženám je to zvlášť vhodné, jinde je zcela biblické, aby žena – křesťanka, dala přednost právě muži (např. při mluvení a rozhodování). Do restaurace má vcházet první muž, vycházet první žena. Prostě proto, že je nevhodné, aby to vypadalo tak, že tam žena muže vede. Ale do míst neznámých, nebezpečných (možná někdy právě i do té restaurace), tmavých a podobně jdeme první (jde první muž či prostě odvážnější nebo obětavější křesťan – to může být v daném složení lidí zrovna nějaká žena).

Dveře, které byly otevřené, ve veřejných prostorách, nezavíráme, jinak se zesměšníme (nejsme-li o to výslovně požádáni). Pokud je otevřeme, zase je zavřeme. Bereme ohled na každého, zvláště slabé a handicapované. Také na lidi, kteří nemají rychlý postřeh a duchapřítomnost. Ne každému bylo dáno. Nemusím být první, kdo něco chytrého ví. Mohu počkat, zda odpověď na položenou otázku nenapadne též mého pomaleji uvažujícího kolegu. Nepohrdám jím, neboť on může být vzhledem ke mně pomalejší v rozumu, ale rychlejší v lásce. Raději bych si to s ním vyměnil. Nemusíme se tedy vždy blýskat svoji vysokou inteligencí – raději láskou a ohleduplností. Ta je ještě lepší indikátor inteligence.

Staří a nemocní

Když mi maminka jednou v životě řekla, že na stáří půjde do Domova důchodců, tak jsem jí odpověděl: „Mami, jen přes mou mrtvolu. Ať od tebe víc už tuhle větu neslyším.“ Nikdy jsem s ní takto tvrdě nemluvil. Byla překvapená, ale z celé její bytosti vyzařovalo, že je šťastná. Myslel jsem to vážně, styděl bych se dát svoje rodiče do nějakého zařízení pro staré lidi. Myslím, že staří rodiče občas z lásky řeknou svým dětem, že jim nechtějí být na obtíž. Apeluji na děti, aby z lásky ke svým rodičům (pokud ji nemají, tak ke Kristu) jim vysvětlili, že mezi křesťany nemůže být láska spojena se zbabováním se někoho. Že jedním z největších štěstí v životě křesťana je někomu sloužit, starat se o něj, pomáhat mu, obětovat se, tím spíš, že jde o rodiče. Utírat po něm pobryndaný stůl, pomáhat mu se stolicí a močí, prát na něj, a stokrát mu trpělivě a bez emocí vysvětlovat, kolikátého je a kdy přijdu a proč tam jdu, atd.

Pamatuji se na návštěvu u cizí paní, která mi tehdy řekla: moje maminka musí do starobince, je silně sklerotická, a to víte, já podnikám a mám rodinu. Nemohu jí celý den hlídat.

Nechci soudit druhé, setkal jsem se se starými lidmi, kteří všelijak bláznili, byli velkou přítěží svým blízkým, nemohli být ani chvíli bez dozoru, atd. Nebo také za nic na světě se svými dětmi nechtěli stáří trávit. Nemohu globalizovat žádnou situaci, to se týká celého „Křesťanského společenského chování“. Ale píšu pro ty, kteří mají „uši k slyšení“. Kteří si z těchto různých návodů, osobních příkladů, názorů a řady obecně platných principů vezmou určité správné, duchovní poučení. Jakousi esenci toho, jak by asi věci **zpravidla** být měly či mohly. Nemohu svůj postoj vydávat za absolutně správný příklad bez výjimky. To by byla drzost a lež. Ale i kdyby moje maminka byla dementní, i kdybych musel změnit zaměstnání, přestěhovat se, i kdybych se musel vzdát mnoha radostí, vždy bych se snažil se o své rodiče postarat. Neříkám, že za všech obětí. To jsem neřekl. Ale těch způsobů, jak to „dokázat“, může být mnoho – třeba přestěhováním starých rodičů k sobě (děti **musí!** bez řečí uvolnit svoji místnost, děti totiž nikdy nejsou přednější než rodiče), nebo přestěhováním se k nim, nebo výměnou bytu tak, abychom jim byli hodně nablízku a mohli každý den alespoň „zaskočit“.

Alternativ je mnoho, žádnou nelze prohlásit za absolutní, jde o princip. Samozřejmě, že je to velmi citlivé téma. Co když můj manželský partner nechce? Co když se nesnáší tchyně se zetěm, nebo dokonce s vlastní dcerou? Nebo tchán se snachou, nebo dokonce s vlastním synem? Co když starí rodiče mají špatný vliv na naše děti, svoje vnoučata? Co když starí rodiče za nic nechtějí být nablízku se svými dětmi? A vůbec, mám pro své rodiče, abych je zaopatřil, opustit evangelizaci a misijní práci? Neřekl snad Ježíš: Kdo miluje svoji matku více než mne, není mne hoden? Nemohu na tyto otázky odpovědět jinak než už jsem jednou učinil: Kdo nechce, hledá důvody, kdo chce, hledá způsoby. A ještě něco: co takhle riskovat? Všichni lékaři mě zrazovali, abych si nebral maminku domů na reverz, když ještě „není při smyslech“. Udělal jsem to a rychlost jejího uzdravování v domácím prostředí byla neočekávaná. Zase tím nestanovuji pravidlo, že je správné **vždy** neposlouchat doktory. Občas ale jistě! Také svému vzdorujícímu partnerovi se mohu snažit v lásce vysvětlit, že „dnes potřebuje péči moje maminka, zítra to bude tvoje, nebo ty sám – sama. Dnes nechci dát do starobince tátu či mámu, zítra tebe, že? Ovšem asi platí, s určitou licenci, že manželský partner je přednější než rodič. Neměli bychom rozbít svoje manželství kvůli svému tvrdohlavému rozhodnutí starat se za každou cenu o jednoho z rodičů – měli bychom hledat schůdné, kompromisní řešení!

I ve věcech, ve kterých potřebuje žena intimitu a syn není zrovna ta pravá „zdravotní sestra“, to jde, decentně a dobře. Všechno jde, když se chce. Když po řadě let pak maminka zemřela, mezi mnoha různými věcmi byl balíček převázaný provazem s nápisem: „Moje osobní dopisy, po mé smrti, prosím, spálit.“ Minutu poté, co jsem toto přečetl, už balíček hořel v kamnech. Dovedu si představit spoustu hnusných lidí, kteří by to otevřeli, možná i pod různými rádo by krásnými záminkami. Tak hluboko bych snad neklesl. Mimo jiné věřím, že se s ní setkám, jak bych se jí asi podíval do tváře? Stačí, co jsem jí provedl za jejího života.

Rád bych také řekl, že někdy je správné riskovat. Mnozí lidé riskují v životě všude možně a vše možné, ale pro víru, pro princip, který je čistý a krásný, pro dodržení Božího zákona, toho riskování moc neshledáš. Tam spíše proklamují tzv. „moudrost“, která je spíše než moudrostí nevěrou. Docela obyčejnou, světskou, pohanskou nevěrou. V pozadí může stát zbabělost či neochota nejen riskovat pro dobrou věc, ale i slevit ze svého pohodlí, nemít konflikty se svým partnerem, prostě mít „svůj klid“. Zdůrazňuji, že strašpytelství je hřích. Tak vážný, že je jmenován před vraždou a smilstvem. (Zj 21/8)

9. Neskáče do řeči, nejsme upovídání, nepomlouváme

Skákat do řeči je nešvar, dosti rozšířený. Souvisí to také s pádem autorit v dnešním století. Každý mluví do všeho, každý myslí, jak všemu rozumí. Ten, kdo začal číst Bibli včera radí tomu, kdo podle ní už léta žije. Ten, kdo pracoval řadu let jako misionář musí vyslechnout dlouhosáhlé litanie od toho, kdo se včera s jedním misionářem na pět minut sešel poprvé ve svém životě.

Zvláště mladí lidé si dnes neváží toho, kdo má zkušenosti, nebo i vědomosti z nějaké oblasti – zvláště v duchovních oblastech, ale i jinde. Zkušený, moudrý člověk, musí zpravidla mlčet a poslouchat ty, kdo nemají nic – ale chtějí se vytáhnout a být obdivováni. A když už by rád zkušený člověk něco řekl, skočí mu do řeči, nebo ani neposlouchají, co povídá. A nepřemýšlí o tom.

Jestliže sedíme třeba v kruhu věřících lidí a je zde kazatel, farář či někdo ze starších, dáváme jim v hovoru přednost. To znamená, že položí-li někdo z přítomných otázku, necháme odpovědět nejprve je. Je neslušné nepočkat, až na danou otázku odpoví nejprve kazatel. Nebo ten, kdo o věci evidentně nejvíce ví. Např. sedíme mezi deseti lidmi a někdo se zeptá: Kdo jsou to vlastně ti Svědkové Jehovovi? A hned se začnou mnozí překřikovat a vytahovat se: že už je dvakrát potkali, že byli dokonce navštíveni jimi v bytě – a ovšemže tedy mají naprosto jasno, co je to za lidi, jaké je jejich učení, kdy a jak vznikli a čím vším se vyznačují. Samozřejmě, že devadesát procent toho všeho vyřčeného jsou nesmysly, naprosto zkreslené polopravdy a dohady. A přitom zde sedí někdo, kdo tiše trpí. Někdo, kdo se mezi Svědky Jehovovými léta pohyboval, jeho rodiče už byli Svědci Jehovovi. A tento člověk ví o věci neskonale víc než ostatní. Musí však mlčet. Popisují zcela častou a reálnou situaci, ať už se mluví o Svědcích Jehovových, teorii relativity nebo fotbale.

Při hovoru dáváme přednost tomu, kdo o věci evidentně ví více, než ostatní. To v žádném případě neznamena, že tento člověk musí mít dobrý názor na věc, neznamena to, že s ním musíme souhlasit. Ale necháme jej prvního promluvit! Je to slušnost a je to i rozumné. Teprve když promluví, nebo se k promluvení nemá, dáme přednost ještě dalšímu a nakonec řekneme sami svůj názor. Naše moudrost nám posloucháním neuteče, spíše naopak. Překřikovat se, skákat do řeči, neposlouchat druhého, ale jen svoje moudrosti, je jen maření času. Je samozřejmé, že dáváme přednost nejen starším a zkušenějším, ale také tomu, kdo je v daném prostředí třeba vedoucí, domácí pán, ctěný host, expert apod.

Znám několik upovídaných lidí a vím, že před nimi mnozí prchají. Jejich upovídání je nemoc – posedlost ducha. Je nepříjemné s nimi cestovat, je nepříjemné sedět s nimi u stolu, je nebezpečné brát je do společnosti. Dovedou otrávit a zkažit každý program. Zmíníme-li se o nich, slyšíme: Ale toho sem nevod'. Upovídání žena je nepříjemná a trapná, upovídání muž je katastrofa. Neznám jiný lék než nekamarádit se s takovým člověkem, nebo ho trpně snášet. Ale hlavně takovým nebýt.

Je těžké nechat si pro sebe senzační (negativní) zprávu o druhém člověku. Ale působí to jako balzám, když to dokážeme. Když takovou „lechtivou“ zprávu v sobě utopíme. Člověk, který umí vyslechnout všelijaké takové „zajímavé“ noviny a utopit je v sobě je lékař duší. Jak moc toužíme pochubit se s choulostivou zprávou – ovšem zprávou o tom druhém!

Milovati budeš bližního svého, jako sebe samého. Nesouhlasím s moderním teologickým názorem, že se musíme proto nejprve učit milovat sami sebe. To pokládám za ohavnost. Jsem si jist, že Ježíš dával příklady a podobenství právě z těch oblastí života, kde věděl, že „už to funguje“, že tomu každý rozumí a nemusí se to učit. Když nás učil: Kde je tvůj poklad, bude i tvé srdce, nemyslel, že bychom si nejprve měli vyzkoušet hledat nebo získat nějaký poklad, abychom to pochopili, jaké to je. A tak i s milováním druhého jako sebe věděl, že prostě každý se má přirozeně rád, úplně každý, i sebevrah. A tak má také člověk milovat druhého člověka. Nemusí se to nejprve učit.

Nevěřím, že jsou lidé, kteří sami sebe v pravém slova smyslu nenávidí – i když vím, o jakých lidech může být řeč. I já sám sebe nenávidím, když si uvědomím, jaký jsem, a jaký bych být měl. A přes to všechno: jak by se moji bližní měli, kdybych jen na padesát procent o ně pečoval tak, jak o sebe. Kdybych jen trochu na ně myslel tak, jak myslím na sebe. Kdybych jim přál jen polovinu toho, co přeju sobě. Myslím, že Ježíš věděl, co říká, a nechtěl nás tímto svým přikázáním ještě víc soustředit na sebe samé. Nevěřím, že nás přikázáním o lásce k bližnímu nabádal ke vstupu do prvního ročníku „školy sebelásky“. Myslím, že je to jen další ze satanových pastí, do kterých hbitě a lehce chytá nevěrné křesťany.

Trochu mi to připomíná misijní službu. Jednou jsme se domluvili, že budeme dělat na ulicích misijní službu. Ale předtím nám ti, kteří s tímto nápadem přišli, nabídli několik schůzek, kde si řekneme zásady a budeme se o to modlit. Už jsem tušil zradu. Hádejte, jak to dopadlo. Asi po třetí schůzce se po kávě, čaji, zákuscích a modlitbách domlouvala schůzka čtvrtá (jak řekl Ježíš, kde se dva neb tři sejdou ve jménu mém, nechť čaj a zákusky jsou uprostřed nich). A tak na čtvrtou „přípravnou“ schůzku jsem už nešel. Dozvěděl jsem se pak, že na ulicích nikdy nebyli a vše se rozpadlo. Tak dopadne i ten, kdo se bude nejdřív učit lásce k sobě, aby pak uměl milovat druhé.

10. Závěr s různými doplňky

Mnohé z výše uvedených rad jsou poplatné **emancipaci** (a ta je třikrát fuj) nebo prostě světským pravidlům (a ty jsou někdy rozumnější než křesťanské tradice). Mnohé je poplatné mé vlastní výchově nebo knihám o společenském chování, které jsem přečetl, a ze kterých čerpám, zvláště od Marie Majorové *Člověk mezi lidmi*. Mám doma památní fotografii nějakých manželů z První republiky: on sedí v křesle a ona stojí vedle něj, ruku položenou na jeho rameni. Dnes by to bylo obráceně a chápalo by se to jako správné.

Byla doba, kdy si žena nedovolila skočit muži do řeči, byla to ona, kdo mu pomáhal do kabátu a otvírala mu dveře, obsluhovala skupinu mužů bez nejmenší námitky a vykonávala různé práce, o které se dnes oba dělí. Nejen to, ale vykonávala zcela běžně i velmi fyzicky obtížné práce. Muž řekl „podej“ a ona podala, muž řekl „dojdi“ a ona došla, muž řekl „mlč“ a ona mlčela. **A milovala ho** (možná víc jak dnes) a nebylo jí to divné ani ponižující – jako dnešním mnohým ženám. Většina žen dnes dokáže bez problémů „skákat“ kolem šéfa v práci, doma to mají za ponižující.

Je třeba však také říci, že muž byl dříve více mužem. Nehrál si s technikou a vědou, jako dnes, ale měl v moci svoje tělo a sloužil jím Bohu. Byl knězem. Nebyl beztvarou zženštilou bábovkou, jako mnozí muži dnes. Těžko tuto dřívější atmosféru vyvolávat zpět a truchlit, že není; snad je jen dobré vědět, že ona doba byla víc biblická a **hlavně života schopná** než ta dnešní. Také jsem dodnes nepochopil, proč i na křesťanských svatebních oznámeních je velmi často nejprve uváděna žena. Nikde v Bibli jsem nečetl, že Sára pojala Abrahama za muže, ale vím, že Abraham pojala Sáru. Nevím, proč se až tak moc křesťané opičí po světě. Kdo asi bude hlavou rodiny, když si Eva Vopičková bere Frantu Vocáska, jehož jméno čteme kdesi dole na svatebním oznámení? Myslím, že bychom alespoň neměli zapomenout, jak **by to být mělo**, i když už to tak není.

Pro rozhádané manžele s dětmi

Pokud máte děti a ještě jste to neslyšeli, tak mám pro vás důležitou informaci. Britští psychologové učinili po mnoha letech tvrdých výzkumů „*senzační objev*“ (Odvysíláno to bylo v říjnu 2000 na BBC) : Dnes už není pravda, že pro blaho dětí je lepší se rozvést než děti vystavovat neustálým konfliktům a hádkám. Už více neplatí, že lepší žádný tatínek než špatný tatínek - hlavně ať mají děti atmosféru klidu a pokoje, vždyť „já, hodná maminka, seč mi síly vystačí, jim tatínka nahradím.“ Tak poslouchejte, tatínkové i maminky: tatínka ničím nenahradíš. A už vůbec ne klidem či maminkou (to platí asi i naopak, ale o tom nebyla řeč).

Pokud tatínek denně nezapaluje byt a všechny nezabíjí v opileckém řádění, raději pro blaho svých dětí vydrž, maminko, konflikty, napětí, různice, ale neber tatínka dětem – je nenahraditelný v duševním bohatství a citovém potenciálu „tvého“ dítěte. Vezmeš mu něco zcela podstatného, co bude pak v budoucnu marně hledat a bez čeho (mužský faktor) se mu bude o moc hůře žít. Pokud to uděláš, (z různých více či méně malicherných důvodů), a říkáš tomu „pro blaho mých dětí“, tak věz, že lžeš: děláš to z lásky k sobě, ne k dětem...Tak nějak britští psychologové. Nemohu si odpustit zapět chválu na velemoudrost těchto psychologů, hlavně, že na to přišli „včas“ a nemeškali nám to sdělit hned za tepla. Škoda jen, že nečtou Bibli. Mohli na to přijít už o nějaké to století dřív. Nyní je čeká ještě další převratný objev v této oblasti: že rákoska opravdu patří do škol i do rodin – parlament ji totiž zakázal, a bití dětí vůbec. Dej Bůh, aby než na ten objev přijdou, nezahynuly v britských školách další děti při přestřelkách nevyčválaných harantů, jak už se to stalo.

Tady musí anglický křesťan, chtěnechtě, „poslouchat více Boha než lidi“ – pokud stále ještě chce milovat svoje děti - potom jim rákosku odpouštět nesmí. Buď si odpustit ty děti, nebo riskovat konflikt se zákonem, což vřele doporučuji, zvláště když děti zlobí, jsou drzé a pod. „Ohýbaj ma mamko, dokial som ja Janko, keď ja budem Jano, nezohneš ma mamó“ – Žalm 160. O výchově dětí by toho bylo moc. Ale to snad ani nepatří ke společenskému chování – i když, dítě nám může ve společnosti reputaci hodně pokazit. Ne svou, ale naší vinou. Také nechápu ty rodiče, kteří na křesťanských shromážděních i jinde nechají dítě donekonečna zlobit, místo aby mu (jim) jednou a hned pořádně nařezali.

Výprask je nejdůstojnější, nejméně škodlivý a nejúčinnější odpověď na špatné chování dítěte. Každý milující rodič ho dává nerad a každý milující a hlavně moudrý rodič ví, že se tohoto úkolu nesmí z lásky ke svému dítěti zbavit. Nechce-li, aby jeho dítěti ten výprask jednou uštedřil svět – který už milovat nebude a nebude dbát ani přiměřenosti, ani důsledků. Svět, který dá výprask, ale už nepohladí. Takový život připravuje svému dítěti každý rodič, který z pomatené myslí šetří své dítě, a ještě to nazývá láskou. Jelito na zadku je méně škodlivé než neustálé bubnování děcku na nervovou soustavu věčným domlouváním. Výsledkem může být jen pořádný neurotik, ne vychovaný člověk, který se umí ovládat, a který ví, že „špatné chování“ nakonec „bolí“. A alespoň proto se ho vystříhá, pokud k tomu v dospělosti nenalezne mnohem lepší důvody, např. lásku k Bohu či bližnímu.

Pokud se vrátíme k našemu křesťanskému společenskému chování, křesťan může najít krásný modus vivendi i v současné složité době: slouží všem a nepokojuje se patolízalsky nikomu. Je galantní ke všem, ale stejně tak dovede být nesmlouvavý, když jde o zásadní věc evangelia. Ani muž, ani žena, čteme v Novém zákoně. Vždyť když jde „o věc“, myslím tu zásadní, ryzí Boží věc, Kristovu pravdu, pak musí jít nejen emancipace a galantnost, všelijaké ohledy, ale i slušné chování, stranou – v Bibli čteme i takové příkazy, jako „jdi, nikoho po cestě nezdrav a nikomu na pozdrav neodpovídej!“ Když hoří dům, vynecháme větu „prosím, byl byste tak laskav a pokud by vás to neobtěžovalo, podal byste mi ten hasicí přístroj?“ Když jde o to, abych **rychle** sdělil evangelium, mohu také různé „galantnosti“ vynechat. Škoda jen, že mnoho lidí ani nehasí dům, ani nevyřizuje evangelium, ale chová se tak. „Podej, přines, uхни, pohni, nevím, nemám, nedám“ je jejich styl mluvy.

Slušné chování není cestou do nebe. Je spíš jen ochranou, jak nebýt lidem zbytečnou překážkou na této cestě. Jak neodrazovat zájem o Cestu, kterou je Ježíš. Kvůli tomu můžeme být „pro Žida Žid a pro Řeka Řek“, pro emancipované emancipovaný, pro starozákonní starozákonní, pro moderní moderní a pro konzervativní konzervativní. Dovolím si i říci: pro nevychované nevychovaným. Cílem je zvěstování evangelia. A součástí evangelia je jistě i skutečnost, že hřích nemůže být odstraněn ani slušným chováním, ani návratem k Zákonu. Můžeme se však zeptat i opačně: pomůže lidem na cestě ke Kristu, když se budeme chovat jako nevychovaní? Vždy jsem byl toho názoru, že je lépe vědět než nevědět. Nevím, jestli to platí beze zbytku vždy, ale v případě pravidel správného společenského chování zcela jistě. Jestli už tato pravidla uplatníme, je na nás, na situaci a hlavně na vedení ducha svatého. Těžko však uplatníme něco, co nemáme nejen zažité, ale navíc o tom nemáme ani ponětí.
